

OBNOVA

1. listopada 2013.

Časopis za kulturu, društvo i politiku

tema broja:

KULTURNA HEGEMONIJA

god. 1. br. 1.

Časopis za kulturu, društvo i politiku

Zagreb, 2013.

OBNOVA
časopis za kulturu,
povijest i politiku

Nakladnik
Udruga „Obnova“
Piškorov breg 8, 10 000 Zagreb
Za nakladnika
Marko Paradžik

Uredništvo
Alen Horvat, Davor Dijanović,
Marko Paradžik
Glavni i odgovorni urednik
Marko Paradžik
Tajnik uredništva
Nikol Malić
Grafička priprema
Havo (www.havo-dizajn.hr)
Lektura
Martina Dumbović
Zvjezdana Nasić

Priprema za tisak
Havo
Tisak
Knjigoveznica MK-COM

ISSN
1849-0697
Mrežne stranice
www.obnova.com.hr
E-pošta
casopis.obnova@gmail.com

Autori
Marko Paradžik, mag. iur.,
theodorospara@gmail.com
Leo Marić, student povijesti i filozofije
na Hrvatskim studijima,
leo.maric91@gmail.com
Davor Dijanović, student prava,
davor.dijanovic@gmail.com
Marina Skelin, student sociologije
i povijesti na Hrvatskim studijima,
m1skelin@gmail.com
Igor Vranić, mag.his.,
vranjo@live.com
Dominik Bertha, student ekonomije,
tokeoner@live.com
Mario Živković, student medicine,
jf992@hotmail.com
Alen Horvat, bacc. oec.,
horvat.alen847@gmail.com
Antonija Kranjčina, student
komparativne književnosti na
Filozofskom fakultetu,
akranjc2@ffzg.hr

Fotografija na naslovnici
"Daorson - BiH"
izvor: flickr.com/photos/kata_bih

SADRŽAJ

UVODNIK

Poštovani čitatelji,

u prvom broj časopisa „Obnova“ obradili smo više tema kroz prizmu k*ulturne hegemonije*. Taj će pojam biti obrađen izravno kroz razgovor s dr. Tomislavom Sunićem i Hrvojem Hitrecom, te kroz rad *Europska nova desnica i teorija kulturne hegemonije*.

Različitost sadržaja radova organski će povezivati tema broja, pa će se većina tekstova uobičajenim ili, u nekom slučaju, širim tumačenjem moći staviti u kontekst teme broja. Tako se s njome može neizravno povezati književni esej *Ideologija u romanima Michel Houellebecqua* ili sociološki rad *Feminizam kao politički program 21. stoljeća*, s obzirom da su prevladavajuće ideologije liberalizma i socijalizma te postmodernistički feminizam kao suvremena društvena pojava sastavni dio ili izraz kulturne hegemonije. Isto tako rad iz područja ekonomije *Distributizam-katolička ekonomska misao* izravno tematizira liberalizam i socijalizam kao teorije suprotne krščćanskom katoličkom nauku.

Također se pod temu broja mogu računati rad povijesne i suvremene društvene tematike vezani uz našu domovinu *Medijski posredovana zbilja – stvaranje medijske slike o Domovinskom ratu*. Istina o Domovinskom ratu i medijska percepcija rata svakako su proizvod kulturne hegemonije koja promovira određeni svjetonazor.

Rad na temu *Sukob medicine i alternativne medicine* u predzadnjem odlomku i zaključku dobiva društveni kontekst u kojem se kroz određene pojave (ideologija egalitarizma, kulturni relativizam) može povezati s temom broja.

Naravno, uvijek će biti samostalnih radova pojedinih autora bez izravne ili neizravne veze s temom, ukoliko se svojim sadržajem uklapaju, prije svega, u određenje ovog časopisa kao časopisa za kulturu, društvo i politiku. Takve je prirode primjerice rad arheološko-poetski esej *Tajne Daorsona*. Umjetnost je duša kulture i estetski izraz jednog društva pa kraj časopisa donosi četiri pjesme troje mladih pjesnika.

Marko Paradžik,
glavni urednik

Razgovori

RAZGOVOR S PROF. DR. TOMISLAVOM SUNIĆEM

Autor: **Leo Marić**, student povijesti i filozofije na Hrvatskim studijima

Prof. dr. Tomislav Sunić (1953.) hrvatski je politolog, književnik, prevoditelj i bivši diplomat. Studirao je francuski i engleski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, magistrirao na California State Universityju u Sacramentu, a doktorirao političke znanosti na University of California u Santa Barbari. Predavao je na California State Universityju, University of California, Juniata Collegeu u Pennsylvaniji, Anglo-American Collegeu u Pragu i na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Diplomatsku službu obavljao je u Bruxellesu, Kopenhagenu, Londonu i Alžiru te radio kao savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova. Kao ugledni desni intelektualac sudjelovao je na nekoliko stotina predavanja i konferencija te pisao za utjecajne listove kao što su Le Monde, New York Times, itd. Njegove knjige i eseji objavljivani su na engleskom, francuskom, španjolskom, njemačkom i hrvatskom jeziku, a kao najznačajnije valja istaknuti: Against Democracy and Equality: The European New Right (1990.), Fragmenti metapolitike (1997.), Homo Americanus: Child of the Postmodern Age (2007.), La Croatie: un pays par défaut? (2010.).

L. M.: *Za početak bih Vam se želio zahvaliti na prihvaćanju ovog razgovora za prvi broj našeg časopisa. Motivi i teme prisutni u Vašim esejima i knjigama prilično su originalni za hrvatsko podneblje. Jedna od takvih tema je kulturna hegemonija, koju nastojimo obraditi i u ovom, prvom broju „Obnove". Kako biste ukratko objasnili teoriju kulturne hegemonije?*

T. S.: Pučki rečeno, ideje, način ophođenja, tj. sve ono što koristimo u javnom svakodnevnom govoru, školama, sva mudrost ovog svijeta koju nam danas mediji, intelektualci Sustava i političari serviraju – dio je kulturne hegemonije. Osnovno pitanje za nas je: tko definira sve te pojmove, tko definira naš jezik i naše uzrečice? Evo banalnog primjera: nekada je vladalo uvjerenje kod svih ljudi da je Zemlja plosnata. Danas vlada plosnato uvjerenje da su demokracija i parlamentarizam vrhunac ljudskosti i nepobitna empirijska činjenica. Za sto godina imat ćemo nove plosnate mitove koje će mase ponovno uzimati zdravo za gotovo. Dominantne ideje ili *zeitgeist*, kao i ljudi koji njima vladaju – to je kulturna hegemonija.

L.M.: *Koliki je po Vašem mišljenju utjecaj desne, konzervativne i nacionalističke političke misli u hrvatskoj javnosti? Koje bismo uopće medije, ustanove, udruge mogli proglasiti desnima?*

T.S.: Slaba. Nikakva. To su, kao prvo, tri različita pojma. Hrvatski narod je konzervativan i veoma „desni“ narod, ali to je prvenstveno njegov zdrav biološki instinkt, a ne njegovo učenje nekih akademskih teorija o desnici. No, glede teoretiziranja desne misli, glede neke političke desne platforme, u Hrvatskoj ne postoji nikakva škola desnice. Razne ustanove, kao Institut "Ivo Pilar" ili Hrvatski studiji, možda su trebale imati tu nakanu, ali to nije slučaj, osim kada je riječ o rijetkim pojedincima koji koriste desnu metodologiju u polju historiografije, sociologije, književnosti i sl. Crkva je paradoksalno u Hrvatskoj jedina „desničarska“ institucija, premda ona ne koristi taj naziv, niti je možda svjesna što desnica opće znači.

Kulturna hegemonija podrazumijeva poznavanje intelektualnih trendova u Europi i u Americi, poznavanje ideja vodilja i sposobnost nametanja vlastitih ideja, kao i sposobnost učiniti sebe vjerodostojnim, bez obzira bile ideje vjerodostojne ili ne, prave ili krive. Krivo i pravo u politici ništa ne znači.

L.M.: *U Republici Hrvatskoj ovog trenutka na vlasti je lijevo-liberalna koalicija, no, uzmemo li u obzir da je od ukupno 22 godine od pada komunističkog sustava, na vlasti u RH 18 godina bila Hrvatska Demokratska Zajednica - stranka koja zauzima desnu stranu hrvatskog političkog spektra - kako bismo trebali tumačiti toliku slabost desnih ideja u Hrvatskoj? Može li se odgovornost za to tražiti u kulturnoj politici Tuđmanove i Sanaderove vlasti ili je riječ o nekim drugim uzrocima ovakvog stanja?*

T.S.: Riječi ništa ne znače. Predsjednik Tuđman je imao drugačiju viziju desnice od članova HDZ-a. HDZ je pravio kardinalne greške punih 17 godina na vlasti; nikada nije pokušao pokrenuti pitanje kulturne hegemonije; nikada nije pokušao stvarati sposobne mlade intelektualce u društvenim znanostima koji bi bili u stanju nametnuti svoju kulturnu hegemoniju, svoj jezik, svoj oblik ophođenja, svoju estetiku, i svoju definiciju istine i laži. HDZ je bio na vlasti prvenstveno po vlastitoj inerciji – jer narod nikad nije volio ljevicu – a ne po nekim svojim intelektualnim zaslugama. Ista je stvar i s HSP-om i ostalim desnim strankama koje nikad nisu radile na svojoj kulturno-političkoj promidžbi. Upamtimo: Bilo kada u povijesti, bilo gdje na svijetu, politička vlast se dobiva tek kad je osigurana kulturno- politička vlast, tj. nadzor kulturne hegemonije. Ljevica je to u Hrvatskoj puno bolje shvatila i odradila. Kulturna promidžba ne znači tambure, paški sir ili posjeta Etnografskom muzeju u Zagrebu. Kulturna hegemonija podrazumijeva poznavanje intelektualnih trendova u Europi i u Americi, poznavanje ideja vodilja

i sposobnost nametanja vlastitih ideja, kao i sposobnost učiniti sebe vjerodostojnim, bez obzira bile ideje vjerodostojne ili ne, prave ili krive. Krivo i pravo u politici ništa ne znači. Ono što znači je poimanje (percepcija).

L.M.: *Najznačajniji kulturni fenomen u Hrvatskoj zadnjeg desetljeća, a mogli bismo ga nazvati i najutjecajnijom ustanovom hrvatske desnice tog razdoblja, zasigurno je Marko Perković Thompson i njegov glazbeni opus. Što mislite kakve su mogućnosti popularne glazbe za oblikovanje političkog i kulturnog identiteta nekog naroda? Hoće li Thompsonovo djelo ostati samo predmet muzikoloških rasprava, ili ćemo moći govoriti i o dalekosežnijim, političkim dosezima njegove glazbene poruke?*

Marko Perković Thompson

T.S.: Tako je. Možda toga niti sam Thompson nije svjestan. On je u inozemnoj promidžbi hrvatske desne misli učinio puno više nego sva stranačka desnica u Hrvatskoj, a o hrvatskoj diplomaciji da ne govorimo. Thompson je itekako poznat u suvremenim desno-nacionalističkim krugovima u zapadnoj Europi i u Americi koji vole njegov etno-rock. Možemo donekle povući i paralelu sa slovenskim Laibachom koji je vrlo poznat u nacionalističkim krugovima u cijeloj Europi. Dakako, danas je mladim ljudima puno draže i lakše slušati Thompsona nego čitati romane pravaša Eugena Kumičića.

L.M.: *Mislite li da danas veću važnost po ostvarenje kulturne hegemonije neke ideologije unutar društva imaju akademske ustanove i „visoka kultura", ili u 21. stoljeću ipak presudnu važnost možemo pripisati medijima i popularnoj kulturi?*

T.S.: Slažem se. To je važna stvar. Nekad su mjesta visoke kulture bili vojska, gimnazije, sveučilišta, prinčevi dvori i ministarski saloni. Danas su osnovni izvori ideja, a ujedno i mjesta kultur-političke borbe, mediji – i to prvenstveno elektronski mediji. Oni određuju što će političar sutradan reći. Što radi Obama svako jutro? Gleda prvo CNN. Što prvo radi Jadranka Kosor kada se probudi? Sluša Hrvatski radio. Nekad je bilo obrnuto. Francuski filozof, mediolog i bivši ministar, Régis Debray, piše kako je „videosfera požderala grafosferu".

L.M.: *Kako gledate na ulogu intelektualca u današnjem hrvatskom postkomunističkom i postmodernom društvu te koliko ona sliči ulozi intelektualca na Zapadu? Koji su uzroci ove autocenzure i „politički korektne“ retorike u intelektualnim krugovima?*

T.S.: To su zapravo dva pitanja. Ako prvo pitanje postavite normativno, onda mogu sugerirati što bi hrvatski intelektualci morali činiti. To sam već gore indirektno naveo. Ako vaše pitanje zahtjeva snimku sadašnje intelektualne klase u Hrvatskoj, onda se treba pitati tko su oni i što rade? Jadni i jadno. Loša mimikrija zapadnjaštva, niti truna originalnosti, kao i nedostatak kritične svijesti. Glede drugog pitanje, tj. samocenzure – o tome sam puno pisao. To je složena tema, a ima svoje korijene u 1945. godini. No, barem nam sada nakon pada komunizma pomaže da si ne pravimo više iluzije o nekoj „slobodi govora i misli“ kojim se Sustav hvali dan i noć. Barem nam pomaže utoliko da shvatimo kako je tzv. alternativa, liberalna demokracija u kojoj sada živimo, zastrašujući Sustav koji putem svoje kulturne hegemonije i putem svojih medija, svojih plaćenih psa čuvara, kamuflira intelektualni teror koji je puno gori nego u komunizmu.

Nova desnica nije niti stranka, niti sekta, niti klan, niti vjera. Taj izraz podrazumijeva heterogeni skup intelektualaca, bez obzira bili oni genetičari ili literati.

L.M.: *Već više od 20 godina pišete za razne europske i američke novodesne časopise i govorite na konferencijama i tribinama novodesnih i nacionalističkih skupina. Smatrate li da je danas internacionalizacija i ekumenizacija desnih pokreta i ideja nužni odgovor na globalizacijske trendove?*

T.S.: Nikako ne volim izraz „nova desnica“ niti „novodesno“. Tu su nam etiketu prilijepili mediji 1970-ih godina. No, ako je već tako, onda i ja moram prihvatiti protiv svoje volje izraz „nova desnica“. Nova desnica nije niti stranka, niti sekta, niti klan, niti vjera. Taj izraz podrazumijeva heterogeni skup intelektualaca, bez obzira bili oni genetičari ili literati. Osnovna im (nam) je zajednička crta odbacivanje modernih mitova, odbacivanje svakog dogmatizma, višestruki stav prema ideji istine, i prvenstveno stalno preispitivanje vlastitih uvjerenja. Glede nekog internacionalizma, nikako tu nije riječ da moramo odbaciti svoje hrvatstvo. Ovdje su moji *geni kameni*. Tu je moja sudbina. No, bitno je prebroditi klanske i plemenske okvire te staviti hrvatske desničare u širu europsku perspektivu. U tom smislu, zalažem se za kontakte sa svim desnicama, bez obzira bila riječ o Srbima ili Šveđanima.

L.M.: *Autor ste prve znanstvene monografije o Europskoj Novoj Desnici na engleskom jeziku, koja je pod naslovom „Europska Nova Desnica: korijeni, ideje, mislioci" objavljena i u Hrvatskoj 2009. godine. Zbog spomenute knjige, a i više drugih radova o toj i srodnim temama, često Vas smatraju velikim poznavateljem ideologije i rada te europske škole mišljenja. Što je, po Vama, razlog neuspjeha Europske Nove Desnice u promoviranju svojih ideja u zadnjih četiri desetljeća? Što je dovelo do toga da danas prosječni član Front Nationala ne zna tko je Alain de Benoist i koje ideje zastupa Nouvelle Droite?*

T.S.: To je dobro pitanje, na koje ni sam ne znam odgovor. Možda je razlog u medijima koji demoniziraju tzv. Novu desnicu? Možda je razlog u našem nedovoljnom radu? Problem je u tome što tzv. Nova desnica nije centralistička škola mišljenja; tu ima ogromnih razlika među njenim simpatizerima. Vidimo ovdje vrhunski paradoks desničara, a kojeg gledamo i mi svakodnevno u Hrvatskoj, čak i kod desnih političkih stranaka: desničari su puno veći individualci, u pravom smislu riječi, nego ljevičari, koji su više skloni dogmatskom razmišljanju, jednoumlju – ali i partijskoj disciplini.

L.M.: *Za kraj, možete li reći koje su po Vašem mišljenju perspektive kulturne revolucije s desna u Hrvatskoj? Postoje li mogućnosti za desni „marš kroz institucije" u Lijepoj Našoj?*

T.S.: Malo smo se kasno sjetili. Ne znam. *Marš kroz institucije* zahtijeva desetljeća upornog rada. Sumnjam da ima vremena za to, ako desnica hoće pošto-poto na vlast u Hrvatskoj. Ako se što dogodi u sljedećim mjesecima ili godinama, dogodit će se vjerojatno scenarij sličan onome iz 1991. godine, tj. rast reaktivne, a ne proaktivne desnice koju će međunarodne prilike dovesti na vlast, a da sama za to nije spremna. Mislim tu na izvanredno stanje – do kojeg će najvjerojatnije doći kroz dvije-tri godine, ili čak ranije, u Europi i Americi raspadom liberalno-kapitalističkog Sustava.

RAZGOVOR S HRVOJEM HITRECOM

Autor: **Davor Dijanović**, student prava

Hrvoje Hitrec (1943.) hrvatski je književnik i dugogodišnji djelatnik u hrvatskom kulturnom i političkom životu. Diplomirao je komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bio je jedan od utemeljitelja Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) i u dva navrata članom Predsjedništva te stranke. Godine 1990. bio je prvi glavni ravnatelj Hrvatske radiotelevizije, a 1991. obnašao je dužnost ministra informiranja. U drugoj polovici 1990-ih je gradski vijećnik u gradu Zagrebu i zastupnik u Hrvatskom saboru. Od 2006. Predsjednik je Hrvatskog kulturnog vijeća, neovisne kulturne udruge u čijem članstvu je više od tisuću hrvatskih intelektualaca, književnika, umjetnika, sveučilišnih profesora, itd. Autor je više desetaka romana te filmskih i televizijskih scenarija, od kojih su najviše traga ostavili romani za djecu i mlade Smogovci (1976.) i Eko Eko (1979.).

D.D.: *Gospodine Hitrec, na početku Vam se želimo zahvaliti što ste pristali na razgovor u prvome broju novoga časopisa „Obnova". Prvi broj „Obnove" tematizira važnost kulture za borbu na političkome planu. Pritom polazimo od konstatacije da trenutno u Hrvatskoj lijeva politička opcija ima svojevrsnu „kulturnu hegemoniju", pod čime mislimo na to da su lijevi intelektualci izveli „marš kroz institucije" - umjetnost, film, kazalište, škole, fakultete, novine, časopise, televiziju, radio itd. – i u njima nametnuli svoje ideje, svjetonazore i mišljenja. Kao posljedica te kulturne hegemonije, tj. činjenice da političari na ljevici imaju „zaleđe" u intelektualnoj i novinarskoj eliti, nužno je morala pridoći i politička vlast. Kako Vi gledate na važnost kulture – u najširem smislu riječi – za borbu na političkome planu?*

H.H.: Uvijek je dobro kada se pojavi nešto novo. Nije mi poznata cjelovita koncepcija „Obnove", ali naslov asocira na dugo zazivanu i nikada izazvanu duhovnu obnovu koja je u svojoj biti kulturna obnova. Pokušaji te i takve obnove ipak su imali rezultata – ali na drugoj strani: neumrla kvaiziintelektualna paraljevica osjetila je smrtnu opasnost i zbila redove, dozivajući u kriku i bijesu njoj naklona politička središta moći u zemlji i svijetu. Potpora je stizala brzo i efikasno u gomilama novca koje nitko u Hrvatskoj nije nadzirao pa u jednome trenutku nije bilo ni najnevažnijeg „kulturnog djelatnika", tzv. lijevoga svjetonazora koji nije bio na jaslama navodno privatnih inozemnih pokrovitelja, iza kojih su u stvari stajale vlade njihovih zemalja. Tako je stvorena vojska probisvijeta u kulturi.

Iz istih izvora postavljani su na noge mediji s temeljnom zadaćom da ubijaju duh naroda i promiču vrijednosti suprotne hrvatskom biću. Domaća središta političke

moći bila su i jesu pod istim kopitom gospodara svijeta pa su milom ili silom podržavala klatež u kulturi – ljevica milom, a tzv. desnica silom, što se svodilo na isto. Nositelji prirodnoga hrvatskog osjećaja, povijesne svijesti i najobičnije ljudske savjesti odstranjeni su iz kulturnoga života hrvatske države ili marginalizirani.

Neki su se nastavili boriti i umjetničkim djelima pridonositi onoj suvremenoj hrvatskoj kulturi koja će ostati potomcima, ali su bili i jesu bez pravog, bez ikakvog utjecajnijeg medija putem kojega bi mogli posredovati narodu svoja stajališta (artikulirana stajališta istoga toga naroda) i razotkrivati prljava podmetanja organiziranih i dobro plaćenih, militantnih jurišnika. Znači, nisu mogli u pravoj mjeri stvarati klimu i podlogu za političku opciju koja bi izrasla iz svijesti da već ima temelje u kulturnoj oluji, a koja je stavila stvari na svoje mjesto i sada joj treba još samo okvir.

Parakulturna suvremena hrvatska ljevica nije osvojila svijet ideja jer ni te ideje ni taj svijet nisu njezini nego tuđi, nije ih osvajala, nego preuzela od kolonizatora i njihovih laboratorija te pridodala idejama jedinoga svijeta – koji je poznavala otprije i u njemu se dobro osjećala – dotično jugoslavenskog, komunističkog sustava.

A što je okvir jedne kulture ako nije država? Ako država nije štit kulture jednoga naroda, onda nije ništa, ako institucije hrvatske države ne štite hrvatsku kulturu, onda i ne trebaju postojati. Sada smo dakle u situaciji kada možemo reći da su nam nitkovi oteli državu pa se s tim možemo pomiriti ili ju uzeti natrag i uspostaviti prirodno stanje. Potonje je izglednija opcija, i sve bliža. Bit će burno i zanimljivo.

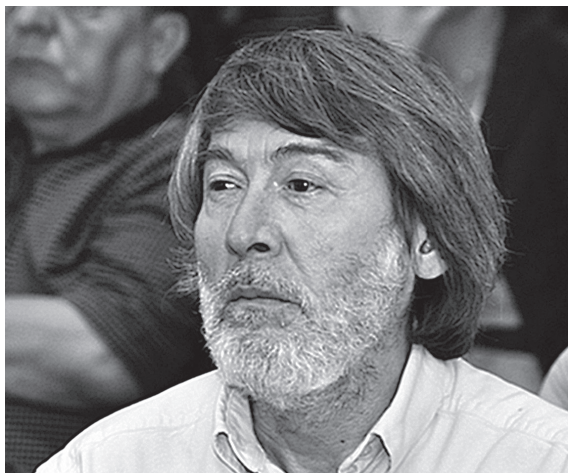
D.D.: *Talijanski marksist Antonio Gramsci, koji je ujedno i autor sintagme „kulturna hegemonija", ljevičarima je kao recept za osvajanje političke vlasti poručio da „osvoje svijet ideja kako bi one postale ideje svijeta". Koliko su intelektualci na hrvatskoj desnici uopće svjesni važnosti „ratovanja" suprotnim idejama na kulturnome planu i zašto su ljevičari u tome „ratu", barem za sada, mnogo uspješniji?*

H.H.: Mi smo se kulturnih hegemonija nauživali u povijesti. Novost je samo da nam se isto događa u samostalnoj hrvatskoj državi. Parakulturna suvremena hrvatska ljevica nije osvojila svijet ideja jer ni te ideje ni taj svijet nisu njezini nego tuđi, nije ih osvajala, nego preuzela od kolonizatora i njihovih laboratorija te pridodala idejama jedinoga svijeta – koji je poznavala otprije i u njemu se dobro

osjećala – dotično jugoslavenskog, komunističkog sustava. Naravno da je radosno spoznala kako su ta dva svijeta vrlo slična, kako globalizam i komunizam njeguju isti prijezir prema malim narodima i kako te dvije „ideje“ pod plaštem internacionalizma skrivaju i otkrivaju imperijalne apetite.

Na tim dvjema štakama stara, i neko vrijeme pritajena, mržnja prema hrvatskom narodu pretvorena je sada u divlju i „legitimnu“ mržnju koja se služi otvorenim nasiljem nad hrvatskim nacionalnim i kulturnim organizmom. Taj rat o kojemu govorite počeo je već svršetkom pravoga rata, a buknuo početkom stoljeća kada je Hrvatska redom dobivala dirigirane vlade i osobe u vrhu politike kojima je prvenstvena zadaća bila da ponište uspon hrvatske nacionalne svijesti i zatim ju s vremenom unište. Nositelji svijesti da je posebnost hrvatske kulture najveći zalog i najjača karta u otporu novim zavojevačima postali su tako žrtvama, ne samo lijevih nego i „desnih“ podrepaša.

D.D.: *U nametanju ljevičarskih pogleda na svijet, društvo i kulturu, a taj se pogled u Hrvatskoj obično poistovjećuje i sa sklonošću prema (pro)jugoslavenskim planovima i projektima, veliku ulogu imaju tzv. mainstream mediji. U takve medije se nesumnjivo ubraja i Hrvatska radiotelevizija. Kako, kao bivši ravnatelj HRT-a i bivši ministar informiranja, komentirate stanje u toj medijskoj kući? Posebno nas zanima Vaš komentar forsiranja nekadašnje jugoslavenske filmske produkcije. Što se prema Vašem mišljenju skriva iza takvih kulturnih tendencija?*

H.H.: Prema Hrvatskoj radioteleviziji imam i osjećaje koji me priječe da budem potpuno objektivan i potrebno kritičan. Na kraju krajeva, ja nisam bio samo prvi ravnatelj Hrvatske radiotelevizije, nego i autor koji je mnoge godine sudjelovao u stvaranju televizijskih i radijskih programa u vrijeme kada se ta kuća još zvala imenom glavnoga grada i postajala svjesnom svoje kulturne misije, pa i realizirala mnogo toga usprkos olovnom okružju. Ono što je bitno za budućnost jest razumijevanje da HRT treba biti prvorazredna hrvatska kulturna institucija, ali ujedno i industrija koja donosi prihode i koja je konkurentna na međunarodnom tržištu.

Potonje se postiže vlastitim proizvodom koji u većoj ili manjoj mjeri ima nacionalne značajke, po njima se izdvaja i postaje zanimljivim. Takvih proizvoda sada nema ili ih ima vrlo malo, a katastrofalno je stanje u dramskom programu koji jedini (uz dokumentarni) može stvoriti djela trajne vrijednosti. Bez vlastitoga ozbiljnog dramskog programa, odvojena nedavnim rezom od hrvatske filmske proizvodnje, Hrvatska televizija popunjava termine stranom produkcijom, izvlači iz arhiva jugoslavenske proizvode ili emitira noviji srbijanski film.

U svemu tome ima i izrazite tendencioznosti, koja je tek nadopuna političko-informativnom programu gdje su se naselili kadrovi koji kao da su ispali iz nekoga kadra spomenutih filmova. No, i oni će biti zamijenjeni jer nisu posve podobni. HTV se nalazi na skliskom terenu: jedva je od državne postala javna televizija, a sada bi od javne mogla postati režimskom.

D.D.: *Opće je poznata činjenica da tzv. desna opcija u Hrvatskoj ne samo da nema svoje dnevne novine, nego čak niti tiražniji politički ili kulturni tjednik u kojemu bi desni intelektualci mogli iznositi svoje ideje, razmjenjivati mišljenja i osmišljavati dugoročnije strateške projekte. Koliko su intelektualci na desnici i sami krivi za takvo stanje?*

H.H.: Govoriti općenito o „desnim intelektualcima" nema većega smisla, kao i o njihovoj općoj krivnji. Ako jesu doista intelektualci, onda su individualci koji prije ili kasnije postaju teret političkim opcijama kojima naizgled pripadaju. Postaju neugodni. Uz to, domoljubna i rodoljubna inteligencija ima vrlo rijetke trenutke kada se izvoljeva sjediniti u djelatnom smislu, po čemu je potpuno nalik svome narodu. Ja to najbolje znam.

D.D.: *Potenciranje lijeve političke misli jasno je vidljivo i na području književnosti i književne kritike. U ožujku 2011. tako je Vaš roman „Što Bog dade i sreća junačka" bio najčitaniji roman u Hrvatskoj, dok je drugi najčitaniji roman bio „Život nastanjen sjenama" akademika Ivana Aralice. No, u hrvatskim se medijima o tome moglo malo što pročitati. S druge pak strane, kad su u pitanju književna djela pisaca koji se percipiraju kao zagovornici ljevičarskih ideja i pogleda, o njima se u visokotiražnim medijima pišu hvalospjevi koji su vrlo često ispod svakog ukusa. Možemo li danas uopće govoriti o objektivnosti književne kritike ili su izvanliterarni motivi kod nas važniji od estetske valorizacije?*

H.H.: Nikada nisam imao „svoje" kritičare, nitko me nije pratio pa se nisam morao ni osvrtati. A i ja baš ne pratim književna zbivanja jer mi to nije posao pa, eto, od Vas prvi put čujem da je netko uopće posegnuo za spomenutim romanom, kao

što sam nedavno u Slavoniji čuo da se čita jedan drugi moj noviji roman, i to usprkos velikim naporima da me se prešuti. Valjda se glas širi usmenim putem, gotovo konspirativno.

Moje je ime bez sumnje na crnoj listi u hrvatskoj državi kojoj sam pomagao da se rodi u okviru svojih mogućnosti. Dakle, vrlo ilustrativan primjer. Nije važno što ja to pišem i je li to dobro ili loše, nego kako se zovem. A ako se baš ne može prešutjeti, onda se relativizira i u naslove stavlja „nacionalno" i „konzervativno", ali je najbolje spriječiti me u samome začetku kada se recimo javim na natječaj za potporu književnom djelu i to zato što pišem povijesni roman pa trošim vlastiti novac na istraživanja.

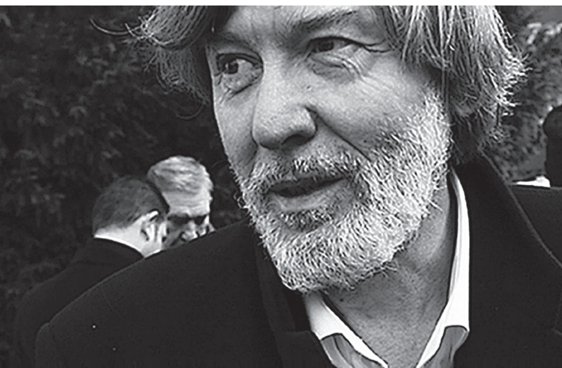

Tako se javim na natječaj raspisan u ljetu 2012., a dva dana nakon nove 2013. dolazi pošta iz Ministarstva kulture da moj projekt nije prihvaćen, s potpisom stanovitog Stojisavljevića. Nije to prvi put, stizala su mi takva pisma i od Čedomira Višnjića za vrijeme Sanaderova HDZ-a u koaliciji s SDSS-om pa kako ne bi od HNS-a koji je u koaliciji s SDP-om iskamčio Ministarstvo kulture i napučio ga onim klatežom o kojemu sam uvodno govorio… A književna kritika ne postoji. Postoje samo klake za uzajamno divljenje koje nitko ne uzima ozbiljno, ali je stvar ozbiljna utoliko što će povjesničari književnosti imati grdne muke da se snađu u tom cirkusu.

D.D.: *Osim što ste romanopisac i dramski pisac, Vi ste također i filmski i televizijski scenarist. Zanima nas kako u kontekstu svega o čemu smo prethodno govorili ocjenjujete stanje u hrvatskoj kinematografiji?*

H.H.: Srednji i mlađi naraštaj mogu razumjeti, ali ne i odobravati putove kojim su pošli mnogi redatelji i scenaristi. Nakon što su vjerojatno podosta puta udarili glavom o zid, pogledali su malo bolje oko sebe i vidjeli tko su im financijeri, tko su im kritičari i što se od njih očekuje pa se tako i počeli ponašati, birati teme koje će im donijeti tapšanje nove internacionale.

Ako pljunu po hrvatskim i općeljudskim vrijednostima, po hrvatskim braniteljima i Crkvi u Hrvata, zajamčen im je sljedeći projekt. Ima iznimaka, ali su iznimke. Na opisani način čini se šteta hrvatskom filmu, ali i Hrvatskoj u cjelini jer se i ljubitelji filma u inozemstvu pitaju na festivalima kakva je to zemlja, kakav je to narod i je li to onaj isti koji je na tako veličanstven način izborio slobodu... Ništa se ne će promijeniti dok se ne pojave nezavisni producenti s dovoljno kapitala.

D.D.: *Više od šest godina na čelu ste udruge „Hrvatsko kulturno vijeće", u čijem statutu stoji da joj je cilj „kreativno sudjelovanje u kulturnom životu Republike Hrvatske, unaprjeđenje kulture u svim njezinim oblicima, te očuvanje hrvatskoga kulturnog identiteta". Koliko je udruga do sada uspjela u svojem naumu, kako vidite njezinu daljnju perspektivu i hoće li udruga u budućnosti nastojati privući veći broj mlađih ljudi u svoje članstvo?*

H.H.: Hrvatsko kulturno vijeće nije svjetiljka, ali je fenjer u mraku. Da ne bi postao svjetiljkom većega dometa pobrinula se klatež od samoga početka ne dajući nam struju, prostorije i novac. No naše su tribine pune i nije bilo važnije teme u zadnjih šest godina koju nismo dotaknuli, a portal nam omogućuje dnevni pristup publici. I nas je dohvatila recesija, ali još smo tu.

U našim su redovima mnogi koji pripadaju i drugim, etabliranim kulturnim ustanovama, ali ondje ne mogu izraziti što osjećaju jer je samo HKV doista nezavisan u svakom smislu riječi. A glede mladih – mi nikoga ne privlačimo, ne stojimo na uglu i ne dijelimo letke. Tko dođe, dobro je došao, mlad ili star.

D.D.: *Kao predsjednik Hrvatskoga kulturnog vijeća nekoliko ste puta reagirali na napise pojedinih jezikoslovaca koji ponovno pokušavaju nametnuti ideju o tzv. „srpskohrvatskom jeziku". Posebno je oštra bila reakcija na činjenicu da je Ministarstvo kulture, na čelu kojeg je tada bio Božo Biškupić, financijski poduprijelo autoricu koja u svojoj knjizi tvrdi da hrvatski jezik ne postoji. Nije li i taj događaj još jedan eklatantan pokazatelj da ljevičarske (a u ovome slučaju i projugoslavenske) ideje i mišljenja dominiraju u hrvatskim institucijama? I ne predstavlja li taj neveseli događaj, posebno ako se prisjetimo one Preradovićeve „po njemu si sve što jesi", napad na same temelje hrvatskoga*

nacionalnog i kulturnog identiteta?

H.H.: Nedavno objavljeni rezultati popisa stanovništa pokazali su da se za nepostojeći srpskohrvatski izjasnio zanemariv broj ljudi u Hrvatskoj. Šačica zbunjenih orjunaša. Zanimljivo je da o tome nije bilo riječi u analizama, zavladala je šutnja čak i među najzadrtijim pristašama te jezične sablasti premda su dobro raspoređeni u medijima. A slučaj o kojemu govorite već je pomalo star.

Bio je to slabašno organiziran zadnji pokušaj da hrvatski jezik ne postane jednim od službenih jezika Europske unije, nego neka haaškotužiteljska BHS utvara – pokušaj protuustavan i očajan, ali ono što je iritiralo jest da je spomenutu knjigu sufinanciralo Ministarstvo kulture RH, institucija koja bi trebala štititi hrvatski jezik kao srž hrvatske kulture. To je prevršilo mjeru pa je HKV zatražio od državnog odvjetništva da djeluje. Nije djelovalo, a obrazloženje zašto nije, bilo je više nego sramotno.

No, istine radi, treba reći da se doista radilo o izoliranom slučaju, da ne postoji u Hrvatskoj jezikoslovac od formata koji bi takvu sablazan promicao i da tu aferu držim zauvijek završenom. Vjerojatno. Medijski klaunovi i klanovi koji su podržali misao da „hrvatski jezik ne postoji" i dalje postoje jer se moraju držati uputa da kao plaćeni negatori hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identiteta i nadalje krijumčare teze o dvije federacije – jednoj zapadnoj koju bi trebala u političkom i gospodarskom smislu predstavljati Europska unija, i jednoj istočnoj kulturnoj federaciji koja bi čuvala „zajedničke jezgre" iz zlosretnoga dvadesetog stoljeća – da se nađe ako se kotač povijesti opet okrene. Tu je i odgovor zašto se forsiraju nove balkanske kulturne integracije i agresivno ističe navodno balkanska komponentna hrvatske kulture nasuprot srednjoeuropskoj i mediteranskoj.

D.D.: *Do sada smo nekoliko puta spomenuli da ljevičarski pogledi u Hrvatskoj vrlo često idu pod ruku s jugoslavenskim sentimentima. Zagovaranje političkog hibrida pod nazivom „srpsko-hrvatski jezik" samo je jedan aspekt čitave te pripovijesti. U posljednjih dvanaestak godina ne može tako proći niti jedan dan, a da se u kulturnim rubrikam, tj. u onome što je od kulturnih rubrika ostalo, upadljivo ne potenciraju vijesti iz „regije". Može se tako posljednjih godina čitati o „jedinstvenom književnom tržištu ideja", a ponovno se spominje i „jedinstveni jugoslavenski kulturni prostor". Ne podsjeća li takva medijska politika neodoljivo na razdoblje prije stvaranja prve jugoslavenske države, kad se je također kultura (književni skupovi, izložbe južnoslavenskih slikara) rabila kao politički instrument u izgradnji kasnije jugoslavenske države?*

H.H.: Ne promiče se jugosfera samo u kulturnim rubrikama, naravno. One i ne postoje, kao što je točno rečeno, a zadržavaju „kulturni" nadnaslov samo da bi bile krinkom političkih stajališta autora. Recept je poznat i iz informativnih emisija: „Tako je u Hrvatskoj, a sada da vidimo kako je u Srbiji." Tih dvadeset ili dvadeset i pet posto neizliječivih bolesnika još sanja jugoslavenski san i bez Beograda ne može živjeti. No, kako i većinu njih taj Beograd okrutno trpa među ustaše, užasno su deprimirani, ali i dalje čupaju kosu kao napušteni ljubavnici te još zdušnije zabadaju noževe u hrvatsku kulturu, krivotvore hrvatsku povijest i razaraju hrvatsku sadašnjost.

Nikada ne će shvatiti da je tih šezdeset osam godina u dvije Jugoslavije samo kratko razdoblje u hrvatskoj povijesti koje je donijelo nesreću narodu, a hrvatskoj kulturi nije donijelo i pridonijelo ništa, nego ju izvrgnulo nasilju s istoka i drskoj krađi, negiranju hrvatskoga jezika i hrvatskoga naroda. Zašto ne će shvatiti? Pa zato što ne žele, jer su poluobrazovani ignoranti, ali i zato što su uvijek dobro plaćeni za izdaju, izvana ili iznutra ili u sretnoj novčanoj kombinaciji…

Treba dovesti na vlast autentičnu hrvatsku opciju koja će prevladati podjele razboritom vladavinom, a takva opcija ne može – pokazalo se – izrasti iz hereditarno opterećenog krilca koje se naziva lijevim, a nije ništa, ne zna ništa i ostaje zarobljenim u vječnoj čežnji za drugom domovinom koja ne postoji.

Nikada nikakav jedinstveni jugoslavenski kulturni prostor nije postojao, niti može postojati, niti ga se moglo niti može uspostaviti perom, kistom i notom, nego samo batinom.No, vrijeme je da se okrenemo prema novim opasnostima iz tzv. zapadnoga kulturnog kruga kojemu doista oduvijek pripadamo, ali moramo pripaziti da se taj krug ne zatvori oko nas kao omča.

D.D.: *Za kraj razgovora zanima nas Vaše mišljenje o tome koliki su izgledi da autentična desna opcija u budućnosti u Hrvatskoj nametne svoje ideje na kulturnome planu, ojača utjecaj u institucijama i osvoji političku vlast?*

H.H.: Treba dovesti na vlast autentičnu hrvatsku opciju koja će prevladati podjele razboritom vladavinom, a takva opcija ne može – pokazalo se – izrasti iz hereditarno opterećenog krilca koje se naziva lijevim, a nije ništa, ne zna ništa i ostaje zarobljenim u vječnoj čežnji za drugom domovinom koja ne postoji. Autentična

hrvatska opcija ne će morati nametati svoje ideje ako doista bude izraz narodne volje i odraz posebnosti hrvatske kulture.

Ideje moraju nametati samo tuđinci i otuđena bića zalutala u kulturu koju ne razumiju i ne vole… Mislim da smo sada na pragu novoga razdoblja koje nastupa nakon tolikih razočaranja u zadnjih petnaestak godina: sve smo već vidjeli, sve smo pokušali i svima smo dali šansu da pokažu što umiju i svi su nas iznevjerili i čak (kao sada) teško uvrijedili nazivajući hrvatsku naciju slučajnom nakupinom otpadaka naroda te se na kraju brutalno obrušili na hrvatsku djecu. Ovo zadnje je prelilo čašu.

Najvažniji hrvatski interes u ovom je trenutku da se s političke scene makne aktualna vlast koja s narodom nema ništa zajedničko i funkcionira kao okupacijska sila, ali istodobno odstraniti vječne figure tzv. političke elite bez obzira na boju. Osloboditi prostor za nove ljude i stvoriti mehanizme za narodni nadzor, a ne nadzor nad narodom, jer sama ustavna odredba da vlast proizlazi iz naroda nije dovoljna i izaziva veselje oligarhije rođene iz političkoga (stranačkog) podaništva i uvjerene da narod ima isto tako podaničku narav kao i ona pa se njime lako vlada.

Ako u tome i ima zrno istine, nije cijela istina. Istina je da smo mi sposobni, odvažni i uspravni za razliku od političke elite. Ona nije sada, i već dugo nije, reprezent hrvatskoga naroda. A ako već nema nemira – čemu se svi čude – to je zato što narod voli svoju državu i ne želi ju ni na jedan način destabilizirati. Puk je star i mudar, ali mu mrak pada na oči i s tim se ne smije šaliti.

Radovi

EUROPSKA NOVA DESNICA I TEORIJA KULTURNE HEGEMONIJE

Autor: **Leo Marić,** student povijesti i filozofije na Hrvatskim studijima

Prvih deset godina 21. stoljeća u Europi je obilježilo jačanje tzv. radikalno desnih političkih stranaka, što predstavlja prvu ozbiljniju prijetnju hegemoniji liberal-demokratske političke misli. Prirodno, takva promjena europskog političkog krajolika izazvala je i nebrojenu količinu medijskih i akademskih napisa čija bi svrha trebala biti raščlanjivanje i promišljanje ideologijskih i strategijskih postavki spomenute radikalne desnice. Kako je liberalnom autoru, sudeći po većini do sad objavljenih takvih napisa, teško pravilno pojmiti i bez politički utemeljenih predrasuda pisati o toj pojavi,[1] smatram potrebnim u ovom radu objektivnije prikazati jednu od intelektualnih skupina koja je ostavila znatan ideološki utjecaj na navedenu političku struju suvremene Europe. Riječ je o Europskoj Novoj Desnici.

Važno je naglasiti da Europska Nova Desnica (fr. *Nouvelle Droite*) nije politički pokret, nego filozofska škola mišljenja. Nastala je u Francuskoj krajem 1960-ih kao odgovor na ljevičarski studenski pokret, a s vremenom su se srodne intelektualne skupine oblikovale i u Belgiji, Njemačkoj, Italiji te ostalim zapadnoeuropskim zemljama. Također valja istaknuti da ona nema nikakvih veza s idejama američke i britanske Nove Desnice (en. *New Right, neoconservatism*), od koje ju razdvaja protivljenje američkom liberal-demokratskom mesijanizmu, neoliberalnim ekonomskim rješenjima i novoprobuđenom kršćanskom (protestantskom) konzervatizmu.

Središnji predmeti kritike te filozofske škole su liberalizam, egalitarizam, multikulturalizam, ideologija *napretka* i univerzalizam u svim svojim pojavnim oblicima. Nova Desnica se tako, primjerice, suprotstavlja multikulturalizmu i egalitarizmu kroz uvođenje tzv. *rasnog diferencijalizma i etnopluralizma,* koji podrazumijevaju prihvaćanje i poštivanje zadanih razlika među rasama i narodima

1 Primjer liberal-demokratske politološke analize Europske Nove Desnice pružaju najznačajniji francuski istraživač radikalne desnice Pierre-Andre Taguieff (Sur la Nouvelle Droite. Jalons d'une analyse critique, Éditions Descartes et Cie, Pariz, 1994.) te oxfordski profesor i povjesničar fašizma Roger Griffin („Plus ca change!: The fascist pedigree of the Nouvelle Droite", The Development of the Radical Right in France 1890-1995, Routledge, London, 2000.; „Between metapolitics and apoliteia: the New Right's strategy for conserving the fascist vision in the 'interregnum'", Modern and Contemporary France, 2000., br. 8., str. 32.-53.; „Interregnum or endgame? Radical Right Thought in the Post-fascist Era", Reassessing Political Ideologies, Routledge, London, 2001.). Najzapaženiju politološku analizu o toj problematici u nas objavio je Anđelko Milardović (Nova Desnica, Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb, 1990.).

Alain de Benoist

te priznavanje prava svakom narodu na samostalan život unutar određenog područja. Ideologiju *napretka*, kojoj temelje nalazi u kršćanskoj i marksističkoj linearnoj viziji povijesti, podvrgava kritici s tradicionalističkih položaja i zalaže se za afirmaciju paganske cikličke vizije povijesti. Afirmaciju paganske, pretkršćanske baštine Nova Desnica smatra potrebnim i pri sukobu s univerzalizmom (onim liberalno-globalističkim i marksističkim, ali i kršćanskim) kojeg smatra uzrokom svih totalitarizama u 20. stoljeću. Ova *škola mišljenja* uvelike je doprinijela europskoj političkoj misli i kroz svoju kritiku amerikanizacije Europe, umjesto koje predlaže vraćanje k europskim korijenima te na geopolitičkom planu, suradnju s Rusijom.

Temeljna organizacija Europske Nove Desnice je *Skupina za istraživanje i proučavanje europske civilizacije (Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne,* GRECE), think-tank koji je 1968. u Parizu pokrenuo francuski filozof Alain de Benoist. GRECE je u četiri desetljeća razvila bogatu publicističku djelatnost, objavljujući časopise *Nouvelle École* (od 1968.), *Élements* (od 1973.) i *Krisis* (od 1988.) te više stotina knjiga u okviru nakladničkih nizova *Éditions du Labyrinthe* (od 1970.) i *Éditions Copernic* (od 1976.). Osim De Benoista, važnu ulogu u oblikovanju ideologije Europske Nove Desnice imali su i Charles Champetier, Yves Christen, Jacques Marlaud, Michel Marmin, Dominique Venner, Pierre Le Vigan, Jean-Claude Valla te kasniji disidenti od GRECE Guillaume Faye i Pierre Vial.[2]

S jačanjem u Francuskoj krajem 1970-ih i početkom 1980-ih, ideje Europske Nove Desnice proširile su se i po ostatku Zapadne Europe, pri čemu su osobito jak

2 „Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne" (http://fr.wikipedia.org/wiki/Groupement_ de_recherche_et_d'etudes_pour_la_civilisation_europeenne)

utjecaj postigle u Belgiji (think-tank *Synergies europeennes* pod vodstvom Roberta Steuckersa i časopis *TeKoS*), Njemačkoj (think-tank *Thule Seminar* Pierrea Krebsa te časopisi *Criticon* i *Junges Forum*) i Italiji (časopisi *Diorama Letterario* i *Elementi*). Nakon pada komunističkog sustava u Istočnoj Europi, njezina retorika i ideološki aparat – u nešto drukčijem obliku – postaje prisutna i u Rusiji (Aleksandr Dugin te think-tankovi *Arctogaia* i *Ateney*), Mađarskoj (Gazdag Istvan), Srbiji (Dragoš Kalajić), Hrvatskoj (Tomislav Sunić i Jure Vujić)[3] te u Ukrajini i Bugarskoj (think-tank *Thule Sarmatia*).

Kako je rečeno, Europska Nova Desnica je prvenstveno filozofska škola, pa svoje ideje ne širi niti kroz parlamentarističko političko djelovanje niti direktnom akcijom nego - kulturnom borbom.

Kako je rečeno, Europska Nova Desnica je prvenstveno filozofska škola, pa svoje ideje ne širi niti kroz parlamentarističko političko djelovanje niti *direktnom akcijom* nego - *kulturnom borbom*. U ovom radu prikazat ću osnovne strategijske smjernice Europske Nove Desnice te njihovu vezu s teorijom kulturne hegemonije Antonija Gramscija. Pokušat ću zatim objasniti – nadahnut i nekim *insiderskim* kritikama – razloge neuspjeha Nove Desnice u zadnja četiri desetljeća njezina postojanja.

GRAMSCIJEVA TEORIJA HEGEMONIJE

Strategija Europske Nove Desnice utemeljena je velikim dijelom na misli talijanskog komunističkog političara i filozofa Antonija Gramscija.[4] Kao osnovne smjernice uzima se nekoliko Gramscijevih ideja koje nisu u izravnoj vezi s njegovom komunističkom ideološkom orijentacijom.

3 U Hrvatskoj ne postoji organizirana novodesna skupina, ali se u radu nekolicine nezavisnih intelektualaca može pronaći povezanost s novodesnim idejama i skupinama u Europi i SAD-u, pri čemu među njima (kao primjerice i između spomenutih Sunića i Vujića) postoje određene razlike u stavovima i načinu rada.

4 Antonio Gramsci (1891.-1937.) bio je talijanski filozof, lingvist i sociolog te jedan od najznačajnijih marksističkih mislilaca 20. stoljeća. Sudjelovao je u osnivanju Komunističke Partije Italije i bio njezinim vođom sredinom 1920-ih. Godine 1926. uhićen je po nalogu fašističkih vlasti u Italiji te osuđen prvo na 5, a zatim i na 20 godina zatvora. Umro je teško bolestan 1937. Njegove zatvorske bilješke su zajedno s člancima i esejima iz 1920-ih objavljene nakon Drugog svjetskog rata te predstavljaju značajan doprinos političkoj teoriji. V. „Antonio Gramsci" (http://it.wikipedia.org/wiki/Antonio_Gramsci)

Antonio Gramsci

Gramsci govori o dvije razine društva: *civilnom društvu*, koje je sastavljeno od pojedinaca, i *političkom društvu*, koje je uobličeno u Državi. Pri tome je *hegemonija* pojava koja predstavlja neku vrstu međudjelovanja između civilnog i političkog društva. U jednom slučaju, dominantna društvena skupina putem civilnog društva ostvaruje svoj utjecaj na Državu, političko društvo; dok istovremeno Država putem svoje *izravne dominacije* i pravosudne vlasti ostvaruje svoj utjecaj na društvo.[5] Tu se Gramsci udaljava od marksističkih temelja svoje filozofije u neprihvaćanju ekonomskog determinizma i naglašavanju kulturnih odnosa. „Povijesni čin može izvesti samo 'kolektivni čovjek', a to pretpostavlja spoznavanje 'kulturno-društvenog' jedinstva kroz koje su mnoštvo raspršenih volja, s različitim ciljevima, držane zajedno s jednim ciljem, na temelju jednakog i zajedničkog poimanja svijeta, i općeg i posebnog (…)."[6] Putem ostvarivanja utjecaja na kulturu, dakle, društvena skupina ostvaruje svoju hegemoniju unutar civilnog društva, a zatim i na političko društvo.

Središnji subjekt Gramscijeve kulturne i političke borbe je intelektualac. Za njega, „svi ljudi su intelektualci, (…) ali nemaju svi ljudi u društvu ulogu intelektualaca".[7] Objašnjavajući svoje široko određenje intelektualca, Gramsci piše:

> „Nema ljudske djelatnosti iz koje je isključen svaki oblik intelektualnog sudjelovanja: *homo faber* ne može biti odvojen od *homo sapiensa*. Svaki čovjek, naposljetku, izvan svoje profesionalne djelatnosti obavlja i određeni oblik intelektualne djelatnosti, odnosno on je i 'filozof',

5 A. GRAMSCI, *Selections from the Prison Notebooks*, str. 12.

6 Isto, str. 349.

7 Isto, str. 9.

> umjetnik, čovjek od ukusa, on sudjeluje u posebnoj koncepciji svijeta, on ima svjesnu crtu moralnosti, i zato doprinosi održanju koncepcije svijeta ili promjeni istoga kako bi ostvario nove načine mišljenja."[8]

Svaka društvena skupina *organski* oblikuje svoje intelektualce koji zatim izgrađuju i usmjeruju njezinu zajedničku svijest.[9] Od tih, *organskih intelektualaca*, razlikuju se *tradicionalni intelektualci* koji su *specijalizirani* za određeno područje (znanost, tehniku, umjetnost, i sl.). Organski intelektualac ide onkraj svoje specijalizacije, jer on nije samo specijaliziran, nego i *direktivan* (usmjeravajući), on je politički subjekt. Drugim riječima, on je *dužnosnik* i *zastupnik* svoje društvene skupine. Još jedna posebnost Gramscijevog novog intelektualca jest da se on „ne može više sastojati od rječitosti, koja je vanjski i trenutačni pokretač osjećaja i strasti, nego od djelatnog sudjelovanja u stvarnom životu, kao tvorac, kao organizator, kao 'stalni nagovarač' i ne samo kao obični govornik." [10]

U jednom slučaju, dominantna društvena skupina putem civilnog društva ostvaruje svoj utjecaj na Državu, političko društvo; dok istovremeno Država putem svoje izravne dominacije i pravosudne vlasti ostvaruje svoj utjecaj na društvo.

Gramsci političko djelovanje tumači kroz pojmovnik i povijest rata, pa tako razlikuje i tri vrste ratovanja (odnosno i političkog djelovanja): pozicijsko ratovanje, pokretno ratovanje i podzemno ratovanje.[11] Pritom naglašava da u naprednim državama civilno društvo – zbog svoje složenosti i mogućnosti da odolijeva ekonomskim i političkim krizama – možemo usporediti s rovovskim sustavima u suvremenom ratovanju, tj. da pripada vrsti pozicijskog ratovanja.[12] Pokretno ratovanje, odnosno otvoreni politički sukob s neprijateljem, vodi k porazu jer se njime pruža mogućnost Državi za uključivanje u sukob i *mobiliziranje* svih sredstava

8 Isto.

9 Isto, str. 5.

10 Isto, str. 10.

11 Isto, str. 229.-230.

12 Isto, str. 235.

državne hegemonije. Ono je prihvatljivo samo u trenutcima kada je potrebno *osvojiti* određene položaje. S druge strane, pozicijsko ratovanje zahtijeva duže vremensko razdoblje borbe i veće ljudske gubitke, ali pobjeda u takvom sukobu je odlučujuća. Dosljedan svojoj autorskoj metodologiji, on to uspoređuje s opsadom, u kojoj onaj pod opsadom (odnosno država/režim) uključuje u borbu onoliko svoje snage razmjerno snazi neprijatelja.[13]

Postavlja se pitanje treba li Gramscijevu teoriju hegemonije smatrati samo kvalitetnom razradom komunističke (odnosno konkretnije: lenjinističke) teorije revolucije ili bi ju se zbog njezinog uvažavanja socioloških pojava i gibanja moglo tumačiti i kao svojevrsni odmak od *revolucionarnosti* u smjeru više *demokratičnijeg* shvaćanja uspostave komunizma. Njegovo poimanje civilnog i političkog društva, hegemonije, države, intelektualca, politike i kulture svakako, bez obzira koji bio odgovor na gornje pitanje, našlo je svoj prostor i u djelu Europske Nove Desnice.

GRECE I KULTURNA STRATEGIJA DESNICE

Ozračje u kojem je 1968. bila stvorena prva i do danas središnja skupina Europske Nove Desnice – GRECE – bilo je obilježeno prevladavajućim ljevičarskim idejama na sveučilištu i medijima. Francuska politička scena bila je podijeljena na dva bloka: *degolističku* konzervativnu desnicu u koaliciji sa centristima te privremeni savez komunističke i socijalističke ljevice. Izvan parlamentarnog života, na političkoj margini nalazila se nacionalistička desnica, u kojoj su kao *militanti* svoju političku adolescenciju proveli kasniji ideolozi GRECE. Ona je još od poratnog razdoblja prihvaćala antikomunizam, ekonomski liberalizam i atlantizam kao svoja temeljna načela, a njezino se djelovanje svodilo na neuspješno natjecanje na izborima i direktnu akciju.[14]

Nova Desnica se, po svojem nastanku više od dva desetljeća nakon Drugog svjetskog rata, suprotstavila i ideologiji i strategiji onoga što su oni nazivali Starom Desnicom. Sporne programske odrednice nalazili su, kao što je već spomenuto, u ekonomskom liberalizmu, geopolitičkom atlantističkom usmjerenju i katoličkom tradicionalizmu, kao i u prešutnom prihvaćanju američke kulturne

13 Isto, str. 238.-239.

14 M. O'MEARA, *New Culture, New Right*, str. 43.

dominacije u Europi. S druge strane, konzervativnoj desnici zamjerali su nemoć u oblikovanju vlastite ideologije i slabu protu-egalitarnu argumentaciju.[15] Kasniji teoretičar Nove Desnice, Tomislav Sunić tu je kritiku ovako izrazio:

> „Glavni razlog zbog kojega konzervativni pokreti i režimi nisu bili u stanju ostvariti trajni politički legitimitet nalazi se u njihovoj nesposobnosti da se uspješno infiltriraju u kulturno okruženje kako bi masama ponudili svoju protuideologiju. Ako konzervativni pokreti istinski žele ostvariti političku stabilnost, oni na prvom mjestu moraju oblikovati vlastitu kulturnu strategiju."[16]

Ono po čemu je GRECE bila jedinstvena u onodobnoj Francuskoj i Europi je upravo njezina kulturna strategija, odnosno reafirmacija metapolitike. Kao metapolitiku Alain Badiou (ugledni francuski filozof i mislilac radikalne ljevice, op. L.M.) podrazumijeva „sve učinke koje je filozofija sposobna crpiti (...) iz stvarnih primjera politike kao misli", [17] pa ona na neki način predstavlja filozofsko promišljanje politike sa svrhom ostvarivanja određenog povratnog utjecaja na nju. Osnivač i glavni ideolog GRECE, Alain de Benoist[18] ujedno je bio i glavni promicatelj rada na području kulture. On ovako objašnjava metapolitiku:

> „Što je to metapolitika? Sasvim sigurno ne drukčiji način bavljenja politikom. Točnije bi se reklo da je tema metapolitike izrasla iz jasne svijesti o ulozi ideja u povijesti i iz uvjerenja da je intelektualni, kulturni, doktrinarni, ideološki rad prijeko potreban preduvjet za svaki oblik akcije, bez obzira na to kakva ona bila. Aktivistima – onima koji se vječno pozivaju na 'hitnost' kako bi uštedjeli na dubljem promišljanju ili koji jednostavno više vole reaktivni od refleksivnog načina – njima je to vrlo teško shvatiti.

15 T. SUNIĆ, *Europska Nova Desnica*, 74.-75.

16 Isto, str. 71.

17 „Metapolitics" (http://en.wikipedia.org/wiki/Metapolitics)

18 Alain de Benoist (1943.) francuski je filozof, sociolog, politolog i autor više od 50 knjiga. Studirao je ustavno pravo u Parizu te filozofiju, sociologiju, sociologiju morala i povijest religija na Sorbonni. U mladosti je bio aktivan u *Federation des etudiants nationaliste*s i *Europe-Action*, a 1968. osniva GRECE. Bio je urednikom više časopisa i nakladnih nizova te pisao kao suradnik za nekoliko novina. Knjige su mu prevođene na više europskih jezika. V. „Alain de Benoist" (http://fr.wikipedia.org/wiki/Alain_de_Benoist)

> Da to izrazimo s pomoću jedne formule: filozofija prosvjetiteljstva javila se prije Francuske revolucije, ali bez nje ova posljednja zasigurno ne bi bila moguća. Prije Lenjina, uvijek je morao postojati jedan Marx."[19]

Kulturna strategija GRECE sastojala se od tri koraka: (1.) putem publikacija (časopisa, knjiga), konferencija i javnog djelovanja nastojati iskoristiti suvremene ideje; (2.) uništavati temelje liberalne ideologije kroz afirmaciju starijih europskih ideja, identiteta i zajednice; (3.) ostvariti kulturnu hegemoniju barem nad elitom, ako ne i nad cjelokupnim civilnim društvom.[20] Ideolozi GRECE smatrali su da će njihova nova ideologija imati politički utjecaj u zapadnoeuropskom društvu samo ako ta ideologija bude širena kao *kontra-kultura u*nutar liberalnog okvira.[21]

Sredinom 1970-ih GRECE počinje ostvarivati veći utjecaj u Francuskoj, a njihovi časopisi, knjige i predavanja pokreću javne rasprave o važnim društvenim pitanjima. Mislioci ovog think-tanka pišu za cijeli niz visokonakladnih francuskih listova: *Le Figaro Magazine, Valeurs actuelles, Contrepoint,* itd. Dio njih članovi su i *Club de L'Horloge,* uglednog neokonzervativnog think-tanka koji je kasnije ostvario značajan utjecaj na vladajuću konzervativnu desnicu. Godine 1981. Francois Mitterand postaje predsjednik Francuske, koalicija socijalista i komunista preuzima francusku vladu, a time GRECE dolazi u položaj djelovati i više na oporbenu desnicu.

KRITIKA S DESNA

Usprkos velikom ugledu koji je GRECE stekla u francuskom političkom i kulturnom životu, sredinom 1980-ih počinje proces njezine marginalizacije te središnju ulogu na desnici preuzima *Front National* (FN), do tada stranka s minornim utjecajem u francuskom političkom životu. Članovi GRECE prelaze u FN ili osnivaju druga manja udruženja, dok se kao jedini značajniji utjecaj Nove Desnice u zadnja dva desetljeća može istaknuti geopolitičko preusmjerivanje FN-a prema protu-amerikanizmu. Kao što primjećuje Guillaume Faye[22], bivši drugi čovjek GRECE, „nova

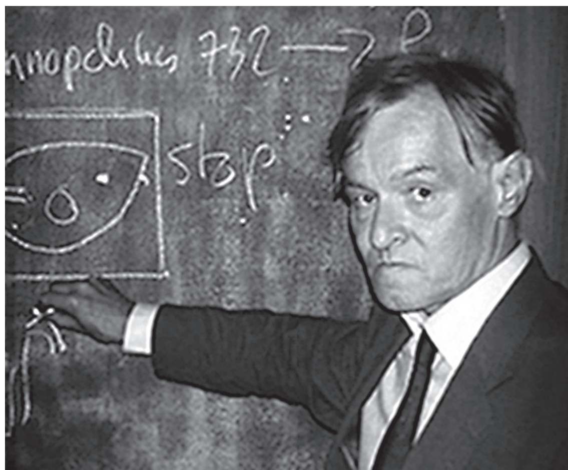
19 T. SUNIĆ, *Europska Nova Desnica*, str. 27.

20 M. O'MEARA, *New Culture, New Right*, str. 46.

21 T. SUNIĆ, *Europska Nova Desnica*, str. 73.

22 Guillaume Faye (1949.) je francuski novinar, pisac i filozof. Doktorirao je na pariškom Institutu

Desnica danas je ograničena na *periferiju debate*. Ona je protjerana u *ideološki geto*. Ona više ne vidi sebe kao centralu za širenje energije s konačnim ciljem postizanja moći, nego više kao nakladničko poduzeće koje usput organizira konferencije, ali ima ograničene ambicije."[23] Danas je GRECE gotovo beznačajna skupina čije ideje ne ostvaruju zapaženiji uspjeh čak niti na desnici, pa se postavlja pitanje - zašto?

Guillaume Faye

Postoje dvije vrste razloga koji su doveli do tog stanja: objektivni i partikularni. Objektivne razloge možemo tražiti u prestanku piramidalnog širenja znanja, što dovodi do teže situacije za teoretske časopise i kulturalna društva, odnosno, i do porasta važnosti medija.[24] Također, to razdoblje druge polovice 1980-ih obilježeno je jačanjem tzv. „naraštaja 1968.", koji ovladavaju medijima i obrazovnim ustanovama te pokreću liberalnu cenzuru – nastaje tzv. „meki totalitarizam".[25] S druge strane, postoje i partikularni razlozi koji ukazuju na krivnju čelnih ljudi GRECE u neuspjehu daljnjeg širenja ideja. Guillaume Faye ih vidi u lošoj uređivačkoj i komunikacijskog politici GRECE, ideološkoj fosilizaciji odnosno izostanku radikalnog mišljenja te u naglašenosti kritike umjesto pozitivnih formulacija u retorici.[26]

Prvi od partikularnih razloga ogleda se u lošoj vizualnoj, grafičkoj uređenosti publikacija te izostanku ikakvih socijalnih, javnosti zanimljivih tema. Drugi razlog

političkih znanosti. Od 1970. do sredine 1980-ih jedan je od najaktivnijih autora Nove Desnice. Po napuštanju GRECE, radi kao novinar za više časopisa, televizija i radijskih stanica. Godine 1998. dolazi ponovno u središte pozornosti knjigom „L'Archeofuturisme", koja zajedno s djelima koja su slijedila predstavlja jezgru novog identitarijanskog pokreta u Francuskoj.

23 G. FAYE, *Archeofuturism*, str. 25.

24 Isto, str. 26.

25 Isto, str. 30.-31.

26 Isto, str. 27.

povezan je s tadašnjim jačanjem FN-a jer je upravo „umjereniziranje" retorike i ignoriranje kontroverznih tema dovelo do odlaska dijela kadrova GRECE u FN, odnosno „tamo gdje se nešto događa". Nova stranka je i medijima postala zanimljivija od novodesne intelektualne skupine zbog tada šokantne političke nekorektnosti njezinog vodstva na čelu s Jean-Marie Le Penom.

Naposljetku, Faye svojim nekadašnjim istomišljenicima prigovara „buržoaski način razmišljanja" i „elegantni intelektualizam" koji ih dovodi do promoviranja stavova dalekih francuskom pučanstvu i desnom biračkom tijelu, poput npr. pro-islamskih i pro-imigrantskih tema, zanimanja za zemlje „Trećeg svijeta", itd.[27] Sve navedeno, uz neodgovarajuću reakciju na medijsku indiferentnost prema Novoj Desnici, dovelo je do pada njezine popularnosti u zadnja dva desetljeća. Faye predlaže drukčiji pristup medijima i javnosti:

> „Napadi su mogućnosti: oni medijatiziraju misao i omogućuju joj da postane oštrija i reagira. S vještinom i odlučnošću, mora se razbjesniti ljude ako se želi biti slušan; i najvažnije, mora se spriječiti da misao postane buržoaska."[28]

Ono što možda valja smatrati najrelevantnijom kritikom strategiji Nove Desnice, pogotovo vezano uz ovaj rad, njezino je nerazumijevanje Gramscijevog djela. Faye pogrješku primijećuje u shvaćanju autora GRECE da je „sve kulturalno, sve intelektualno" te u izostanku političke moći koja bi stajala iza kulturne borbe GRECE. Ideolozi Nove Desnice u svojem su djelovanju podcijenili politički element.

> „Kako bi se pokazalo učinkovitim, ideološko i kulturalno djelovanje mora biti podupirano od konkretnih političkih snaga koje ga integriraju [u svoj program, op. L.M.] i proširuju. (...) Intelektualni pokreti koji pridobivaju javnu pažnju, postavljaju izazovne probleme zajedno uz konkretnu političku prijetnju."[29]

27 Isto, str. 30.

28 Isto, str. 31.

29 Isto, str. 29.-30. Faye pritom navodi kao primjer uspješnog metapolitičkog djelovanja organizaciju „Terre et Peuple" („Zemlja i narod") koju je 1994. osnovao Pierre Vial, prije jedan od ideologa GRECE i bliski suradnik Alaina de Benoista. „Terre et Peuple" je od svojeg osnivanja djelovala u suradnji s FN-om uspješno koristeći stranku kao „prozor za medije", promičući putem nje svoje filozofsko-političke poglede.

Fayeu za pravo daje i sâm Gramsci koji političku stranku vidi kao „mehanizam koji nosi u civilnom društvu istu ulogu koju Država nosi (...) u političkom društvu." Politička stranka pretvara organske intelektualce u „kvalificirane političke intelektualce, vođe i organizatore svih djelatnosti i uloga pripadajućih organskom razvoju jednog integralnog društva, i civilnog i političkog".[30] S obzirom na to, jednom od najvažnijih pogrješaka GRECE možemo vidjeti izostanak političke artikulacije njezinih ideja.

Navedeni promašaji u oblikovanju javne komunikacije, Europsku Novu Desnicu ograničile su na njezin prostor utjecaja u odnosu na onaj koji je *uživala* u prva dva desetljeća svojeg djelovanja. Ostaje nam vidjeti hoće li doći do promjene u njezinoj kulturnoj strategiji koja bi joj vratila jači položaj u europskom ideološkom spektru ili, s obzirom na drugačije društvene odnose novog stoljeća, možemo govoriti o zadnjim godinama jedne originalne europske škole mišljenja.

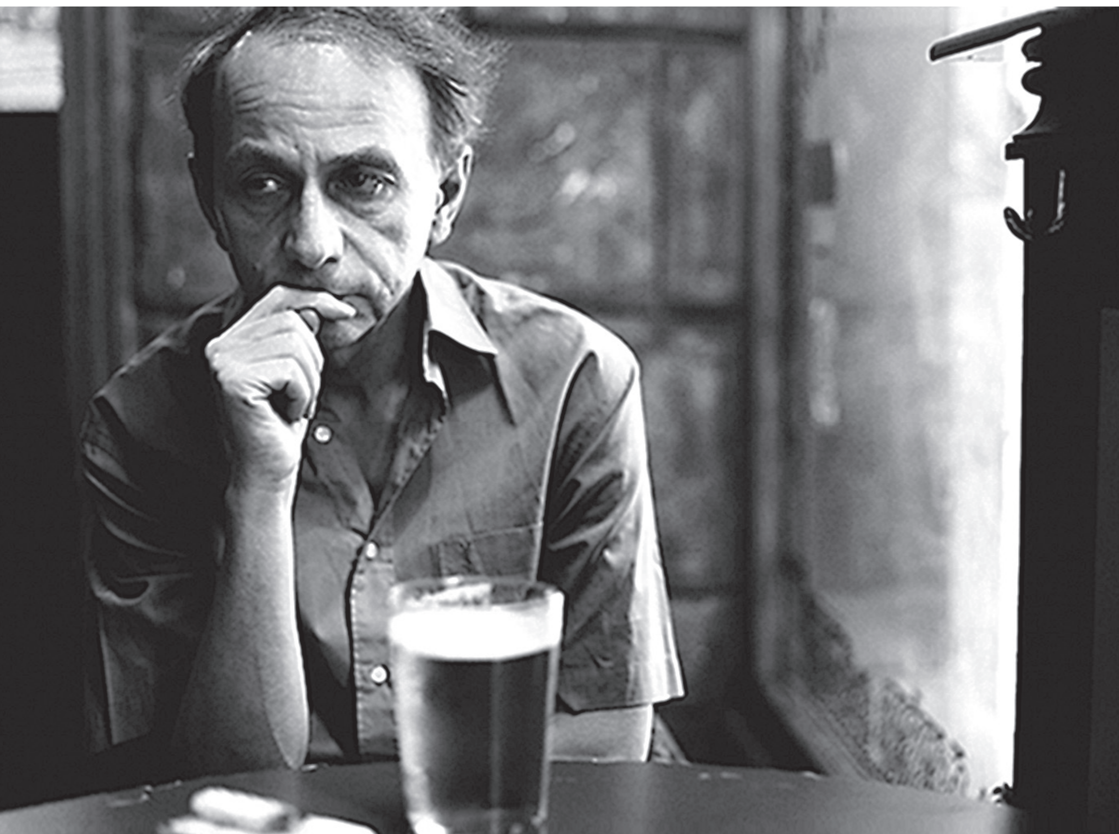
LITERATURA

- Guilaume FAYE, *Archeofuturism: European Visions of the Post-Catastrophic Age,* Arktos, 2010.
- Antonio GRAMSCI, *Selections from the Prison Notebooks,* International Publishers, New York, 1971.
- Anđelko MILARDOVIĆ, *Nova Desnica,* Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb, 1990.
- Michael O'MEARA, *New Culture, New Right: Anti-Liberalism in Postmodern Europe,* 1stBooks, Blomington, 2004.
- Tomislav SUNIĆ, *Europska Nova Desnica: Korijeni, ideje, mislioci,* Hasanbegović, Zagreb, 2009.
- „Wikipedia" (www.wikipedia.org)

30 A. GRAMSCI, *Selections from the Prison Notebooks*, str. 15.-16.

IDEOLOGIJA U ROMANIMA MICHELA HOUELLEBECQA

Autor: **Marko Paradžik**, mag. iur.

Odnos umjetnosti i ideologije uvijek je bio složen iz razloga što su oboje u nekom smislu refleksija zbiljnog svijeta i ujedno svojevrsni izraz svjetonazora nekog autora. Postoje razne definicije i objašnjenja pojma ideologije koja se javlja u vrijeme Francuske revolucije, kada se oblikuju glavne ideologije kao što su socijalizam i liberalizam. Ne postoji jedinstvena definicija ideologije, no ipak je moguće pokušati ju odrediti kroz njene društvene uloge: 1.) pridonosi ispunjenju osobne potrebe za identitetom i razvojem ljudskih bića; 2.) ideologije pribavljaju perspektivu pomoću koje se svijet može razumjeti i protumačiti; 3.) ideologije motiviraju djelovanje, koje može biti usmjereno na uspostavljanje ili održavanje određenih vrijednosti ili vjerovanja; 4.) opskrbljuju društvene skupine ili čitava društva skupom ujedinjavajućih načela i vrijednosti.[1] Riječ 'ideologija' formirao je 1796. godine Antoine Destutt de Tracy iz Francuske, koji ju je nastojao uspostaviti kao znanost o idejama.[2]

Upravo je Francuska domovina suvremenog pisca, esejista i pjesnika Michela Houellebecqa rođenog 1958., koji u svojim romanima secira, analizira, suptilno kritizira i karikira mnoge suvremene društvene pojave: ideologije egalitarizma, liberalizma, socijalizma, multikulturalizma, feminizma, psihoanalizu, muslimanski fundamentalizam, new age sekte, pornografsku industriju, napredak znanosti u vidu genetike i eugenike, itd. Na francuskoj književnoj sceni jednako je popularan i kritiziran kao, primjerice, Pascal Bruckner ili Frédéric Beigbeder, kojeg je navodno naveo na pisanje.

Smatram da se stavovi i život pisca trebaju iščitati iz njegovih književnih ostvarenja. Bila bi pogrješka izvlačiti njegove stavove iz njegova šturog životopisa ili odnosa prema medijima, s kojima vjerojatno izvodi svojevrsni *performanse* pasivnosti i kratkih odgovora danih kroz dugo promišljanje, pa oni djeluju preko volje iznuđeni. Većina glavnih likova Houellbecqovog romanesknog svijeta su antiživotni, bezvoljni i defetistički nastrojeni. Koliko su njegovi likovi izraz njegova autobiografskog alter-ega, a koliko ideal-tipovi suvremenog čovjeka oblikovanog prevladavajućim ideologijama, teško je reći. U najnovijem romanu *Mapa i teritorij* on je i sam postao lik u svojem romanu.

1 J. KREGAR, D. POLŠEK, S. RAVLIĆ, *Uvod u sociologiju*, str. 295.-296.

2 „Destutt de Tracy" (http://en.wikipedia.org/wiki/Destutt_de_Tracy)

Bitno je spomenuti da je kao književne uzore Houellbecqa moguće uzeti Balzaca, Flauberta, Baudelairea, Dostojevskog.[3] U građenju fabule dijeli dosta sličnosti sa spomenutim pripadnicima realizma uzimajući događaje iz stvarnosti, no ipak s tom razlikom što ih on češće koristi kao digresije u svojim romanima, dok ih, recimo, Dostojevski i Flaubert koriste kao bazu svojih romana.[4] U slučaju nestanka svih povijesnih izvora o francuskom društvu u 19. stoljeću, mogli bismo to društvo rekonstruirati koristeći romane Honore de Balzaca, tako bismo mogli kraj 20. i početak 21. stoljeća rekonstruirati u nekoj budućnosti iz romana Michel Houelbecqa.

Taj kroničar društva u jednom pasusu koji objašnjava naslov njegovog prvijenca (*Područje širenja borbe*) izražava svoj stav o ideologiji liberalizma više kao neizravnu kritiku i odraz stvarnosti kakva ona jest.[5] Njegov izravniji stav o liberalizmu pronašao je svoj izraz u njegovoj poeziji u pjesmi *Posljednja obrana od liberalizma* iz razloga što „ona ne može podariti smisao, put za pomirenje pojedinca s njegovim bližnjim u zajednici koju bismo mogli nazvati ljudskom."[6] Zanimljivo da se u toj pjesmi, gdje se obrušava na destruktivni ekonomizam kao glavni društveni kriterij liberalizma[7], poziva na odbijanje liberalne ideologije u ime enciklike

3 „Da, i to je odlično. Vi ste reakcionar, to je dobro. Svi veliki pisci su reakcionari! Balzac, Flaubert, Baudelaire, Dostojevski: sami reakcionari.„ M. HOUELLBECQ, *Elementarne čestice*, str. 220.

4 Flaubert je svoj najpoznatiji roman *Madam Bovary* navodno napisao na temelju novinskog članka, dok je Dostojevski uzeo sudski proces Nehajeva za gradnju fabule i lika Petra Verhovenskog u *Bjesovima*. Brojni su primjeri gdje Michel Houellbecq ukomponira društvenu stvarnost u svoje romane, pa tako, izuzev onih izravnih spominjanja osoba javnog života, kao likove ima i neizravnih primjera iz stvarnosti. npr. u *Elementarnim česticama* doslovno je prepričao kao digresiju slučaj sporazumnih kanibalizma između Armina Mewisa i Bernarda Jürgena iz 2001. u Wilhelmshöheu, a u završetku pripovijetke *Lanzarote* jasno evocira na pedofilski skandal u Belgiji u kolovozu 1996., gdje su članovi visokog društva u suradnji s Jean-Michel Niholou organizirano seksualno zlostavljali djecu.

5 " Ekonomski je liberalizam širenje područja borbe, njegovo širenje na sve životne dobi i sve društvene staleže. Jednako tako, seksualni je liberalizam širenje područja borbe, njegovo širenje na sve životne dobi i sve društvene staleže... Neki pobjeđuju na oba polja; drugi na oba gube. Poduzeća se nadmeću za mlade diplomce; žene se nadmeću za neke mlade muškarce, muškarci se nadmeću za neke mlade žene; sve to stvara znatan nemir i uznemirenost." M. HOUELLEBECQ, *Širenje područja borbe*, str. 96.

6 M. HOUELLEBECQ: „Posljednja obrana od liberalizma", *Sabrane pjesme*, str. 51.

7 „ ...Neosporno je dokazano da se svaki ljudski projekt
Sve više ocjenjuje prema čisto ekonomskim kriterijima,

pape Leona XIII. o društvenoj zadaći evanđelja, dok njegov prvijenac *Područja širenja borbe* započinje citatom Poslanice Rimljanima: „Noć je odmakla, dan je blizu. Svucimo sa sebe djela tame, i obucimo oružja svjetla".

Michel Houellebecq

Moglo bi se reći da on vidi kršćanstvo i katoličanstvo kao nešto što je suprotno ideologiji liberalizma. Ipak valja priznati da su njegove simpatije prema kršćanstvu i katoličanstvu više nostalgične naravi isto kako je njegovo reakcionarstvo zapravo nostalgija prema negdašnjem stanju što se raspada pred nadirućim promjenama.

U *Elementarnim česticama*, koja su po mišljenju mnogih njegovo najbolje književno ostvarenje, ističe u prologu upravo kršćanstvo kao primjer metafizičke mutacije koja je urušila svijet antike. Kod tog romana, poput Dostojevskog u *Zapisima u mrtvom domu*, kroz fabulu postupkom indukcije izvlači zaključke o nekim društvenim pojavama kroz digresije same glavne radnje fabule. Primjer je prikaz transgresije *hippy* pokreta, nastalog iz seksualne revolucije 1960-tih, preko rock'n'rolla (Woodstock) kao glazbenog medija čija je jedna od metamorfoza metal glazba. Razni oblici te glazbe prema Houellbecqu (black metal, death metal, haevy metal) utječe na oblikovanje sotonističkih supkultura i sekta 1980-tih, npr. sekta Charlesa Mansona. Sve to konačno dovodi do kulta serijskih ubojica 1980-ih i 1990-ih, kada je, zanimljivo, *Oscara* dobio i film *Kad jaganjci utihnu*, gdje je glavni lik serijski ubojica Hannibal Lecter.[8]

Apsolutno numeričkim kriterijima,
Koji se mogu spremiti u informatičke datoteke,
To nije prihvatljivo i moramo se boriti za
Nadzor ekonomije i za njeno podčinjavanje određenim
Kriterijima koje bih se usudio nazvati etičkima, ... „ Isto.

8 M. HOUELLBECQ, *Elementarne čestice*, str. 252.-252.

U svojim romanima često spominje mnoge osobe javnog života, pa tako u ovom Micka Jagera, kojeg smatra simbolom nekažnjenog zla (iznosi sumnju da je on počinio ubojstvo Briana Johnsona)[9], i Michaela Jacksona, kao simbola egalitarističke ideologije zbog njegove hermafroditske fizionomije i rasne transformacije pomoću kirurgije. Houellebecq se kao književnik bavi takvim pojavama estradne/*celebrity* scene i pop kulture jer je nemoguće portretirati dekadenciju našeg društva bez takvih pojava, pošto su one sažimanje onoga što mase u liberalizmu idoliziraju.

Za razliku od prvog romana, u kojemu je prevladavajuća perspektiva pripovjedača u prvom licu prezenta, u *Elementarnim česticama* se javlja pripovjedač u trećem licu neprimjetnog perfekta, koji označava obraćanje iz neke budućnosti. Naime, pripovjedač nastoji na temelju fiktivnih *Clifden Notes*, osobnih dojmova i teorijskih promišljanja glavnog lika, rekonstruirati život tog istog glavnog lika, važnog za povijest budućnosti po tome što je pokrenuo biološku revoluciju promijenivši čovjekov život više nego fizika i informacijsko-tehnološka revolucija od koje je ona preuzela primat.

Roman Elementarne čestice se savršeno nastavlja na njegov sljedeći roman Mogućnost otoka, gdje postoje dvije perspektive pripovijedanja iz prvog lica - jedna glavnog lika iz sadašnjosti i jedna klona glavnog lika, koji živi u antiutopijskom svijetu budućnosti Huxleyevskog tipa, čija je alegorijska slika krajnja posljedica današnje vladajuće ideologije liberalizma i socijalizma kao dijela kulturne hegemonije današnjice.

Roman *Elementarne čestice* se savršeno nastavlja na njegov sljedeći roman *Mogućnost otoka*, gdje postoje dvije perspektive pripovijedanja iz prvog lica - jedna glavnog lika iz sadašnjosti i jedna klona glavnog lika, koji živi u antiutopijskom svijetu budućnosti Huxleyevskog tipa, čija je alegorijska slika krajnja posljedica današnje vladajuće ideologije liberalizma i socijalizma kao dijela kulturne hegemonije današnjice. Zanimljivo je da pisac doista kritički ocjenjuje upravo Huxleya kao pisca i ističe činjenicu da je njegov djed bio Darwinov prijatelj koji je branio glavne teze evolucijske teorije, dok su mu otac i brat bili ugledni biolozi (brat Julien imenovan je ravnateljem UNESCO-a nakon što je napisao *Što se usuđujem misliti*, gdje je naznačio ideje genetskog nadzora i genetskog poboljšanja vrsta,

9 M. HOUELLEBECQ, *Elementarne čestice*, str 247.

op.a.).[10] Upadljiva je i sličnost naslova posljednje Huxleyeve knjige *Otok* izdane 1962., čijom interpretacijom uočava vezu i sličnost između fiktivnog hipijevskog liberalnog društva i socijaldemokracije [11]

Houellebecq, držeći svojim pitkim i lako čitljivim stilom u *Elementarnim česticama* i *Mogućnosti otoka* tanku granicu između intelektualizma i pornografske vulgarnosti, bombardira čitatelja naglašeno seksualnim slikama odnosa glavnog lika i njegovih žena predočujući jasno ispraznost takvih odnosa. Geneza *new-ageovske* sekte elohmita u *Mogućnosti otoka*, koja će postati dominantna religija u konačnoj smrti zapadnoeuropskog društva i svojom scijentološkom naravi dovesti do duševne i biološke metamorfoze čovjeka u nakazna stvorenja čistog individualizma bez osobnosti, vrlo je slična genezi *new-ageovske* sekte raelijanaca u njegovoj pripovijetki *Lanzarote*. To vrlo dobro ukazuje na to koliko su njegova djela međusobno prožeta tematski i svojevrsnim organskim jedinstvom u hiperrealističkom razotkrivanju ideološko-kulturnog stanja u kojem se naše društvo nalazi, te kakve su njegove implikacije za našu budućnost.

Svoje razumijevanje suštine socijalizma Houellebecq je pokazao u jednom eseju u kojem se osvrće na mesijansku knjigu Dostojevskog (napisanu u izgnanstvu u Sibiru nakon njegovog preobraćenja iz revolucionarnog socijalista u kršćanina u tzv. krugu Petraševskog, op.a.), gdje ljevičare časti ovim opisom: „bagra koja je monopolizirala intelektualnu raspravu tijekom cijelog XX. stoljeća...".[12]

10 Isto, str. 189.

11 „Ta bijedna knjiga, no laka za čitanje, izvršila je golem utjecaj na hipije, i preko njih na pristaše New Agea. Ako se bolje pogleda, skladna zajednica opisana u Otoku ima mnogo zajedničkih točaka s onom iz Vrlog novog svijeta. Čak ni sam Huxley, u svojoj vjerojatnoj ishlapjelosti, izgleda da nije ni bio svjestan sličnosti, ali društvo opisano u Otoku jednako je blisko Vrlom novom svijetu kao što je slobodoumno hipijevsko društvo blisko liberalnom građanskom društvu, točnije, njegovom švedskom socijaldemokratskom izdanju." Isto, str. 191.

12 „ Ovo je trenutak da se posljednji put (možemo se tome barem nadati) vratimo na nedjela lijevih intelektualaca, a najbolje se prisjetiti romana *Bjesovi,* objavljenog 1872., u kojem je njihova ideologija već u cijelosti izložena i u kojem su nedjela i zločini jasno najavljeni scenom ubojstva Šatova. Dakle, čime je to intuicija Dostojevskog utjecala na povijesni pokret? Apsolutno ničime. Marksisti, egzistencijalisti, anarhisti i ljevičari svake vrste mogli su napredovati i zaraziti svijet baš i da Dostojevski nikad nije napisao ni retka. Jesu li barem iznjedrili kakvu ideju, kakvu novu misao u odnosu na prethodnike iz romana? Ni najmanju. Ništavno stoljeće koje ništa nije izmislilo. Usto je i visokoparno do krajnjih granica. A voli ozbiljno postaviti i najgluplja pitanja poput: može li se pisati poezija nakon Auschwitza?" M. HOUELLEBECQ, „Izaći iz XX. stoljeća" *Lanzarote i drugi tekstovi*, str. 77.

U romanu *Platforma*, čija je glavna tema seksualni turizam (općenito kao jednom od pojava liberalnog društva i konkretno samom radnjom na Tajlandu i Kubi) i radikalni islamizam, komentira i kubanski socijalizam. To djelo zaostaje u svojoj parcijalnoj analizi navedenih fenomena u usporedbi s analizama ostalih romana Houellebecqovog opusa, no ipak i neki drugi književni kritičari kadri su prepoznati u njoj tragove sukoba s ljevicom.[13]

Houellebecqov najnoviji roman *Mapa i teritorij*, gdje tematizira kraj umjetnosti u bespućima postmodernizma i posvemašnje komercijalizacije, nije izuzetak u Houellebecqovom ideološkom obračunu, samo što je poprimio dozu veće rafinirane suptilnosti i ironije. Slikar Jed slika portrete „Damine Hirst i Jeff Koons kako međusobno dijele tržište umjetnosti" i „Bill Gates i Steve Jobs razgovaraju o budućnosti informatike" kao odraz dominacije liberalne stvarnosti, da bi na kraju i sam svojim slikanjem fotoaparatom *Michelinovih* karata postigao ogromnu zaradu i postao dio besmislene liberalne, apstraktne i neorganske umjetnosti čija je jedina vrijednost njena cijena na tržištu. Upravo u liku propale i promašene egzistencije oca glavnog lika po zanimanju arhitekta

Čini se da je sam Houellebecq time što je kroz svoja književna ostvarenja profiltrirao socijalizam i liberalizam, na neki način shvatio povezanost tih ideoloških pojava u smislu da jedan bez drugog ne mogu postojati jer oba imaju iste filozofske korijene (prosvjetiteljstvo, racionalizam) i zajedničke temeljne postulate (primjerice primat ekonomizma, fetišizam tehnologije, egalitarizam, vjera u napredak, itd.). Tako bi prikladniji izraz ili zajednički naziv za ta dva ideološka fenomena bio liberal-socijalizam.

13 „Evo kako pisac vidi kubanski socijalizam: 'Tako je kubansko društvo poput svih društava tek složeni sustav obmane sa ciljem da neki izbjegnu dosadne i mučne zadaće. Samo što je obmana propala, više joj nitko ne vjeruje i nikoga više ne nosi nada da će jednog dana uživati u plodovima zajedničkog rada.' Houellebecq sad kao pravi zapadnjak ulazi u oštar sukob s ljevicom. Moram priznati da je kulturna povijest dvadesetog stoljeća zapravo u potpunosti povijest ljevice i da ona tu igra dominantnu ulogu, kao što ju je igrala desnica (konzervativizam, kršćanstvo) sve do polovice devetnaestog stoljeća. Za razliku od politike, desnica jedva postoji u užoj kulturi dvadesetog stoljeća. No, povijest kulture dvadesetog stoljeća povijest je pojedinaca u sukobu s ljevicom (Krleža, Kiš, Orwell, Kundera, Solženjicin, Babelj, itd.)." R. JARAK, „Varijanta općeljudske gluposti", *Vijenac*, (http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac244.nsf/AllWebDocs/pl)

inspiriranog idejama Charlesa Fouriera[14], Williama Morisa[15] i Bauhaus pokreta Walthera Grophiusa može se vidjeti analiziranje i poznavanje socijalizma te njegovih kulturnih izvedenica.[16] Naravno, on uopće nije bio svjestan koliko su izvori njegovih ideala sudbinski utjecali na njegov život, u kojem on nije ostvario svoje ideale kroz projekte u svojoj struci već se sasvim dobro uklopio u kapitalistički sustav radeći na turističkim naseljima iz jednostavnog razloga jer je to profitabilno, stoga je upečatljivo da dugogodišnju šutnju i rezignaciju prema sinu prekida izlaganjem svojeg svjetonazora, a dodatnu notu daje svemu simbolika njihovog odnosa kao oca i sina.

Čini se da je sam Houellebecq time što je kroz svoja književna ostvarenja profiltrirao socijalizam i liberalizam, na neki način shvatio povezanost tih ideoloških pojava u smislu da jedan bez drugog ne mogu postojati jer oba imaju iste filozofske korijene (prosvjetiteljstvo, racionalizam) i zajedničke temeljne postulate (primjerice primat ekonomizma, fetišizam tehnologije, egalitarizam, vjera u napredak, itd.). Tako bi prikladniji izraz ili zajednički naziv za ta dva ideološka fenomena bio liberal-socijalizam. Većina u našem društvu još uvijek živi u lažnoj dihotomiji tih pojmova pa si ih predstavljaju kao dijametralno suprotne pojmove. Postoji *fama* u društvu da su oni koji sebe smatraju ljevičarima i socijalistima protiv kapitalističkog sustava liberalizma, a pritom se zanemaruje i ne shvaća činjenica

---

14 „Charles Fourier (1772.-1837.) napisao je spis pod naslovom *Novi ljubavni svijet,* koji je dugo bio brižljivo čuvan i ostao neobjavljen sve do 1967. Francusko izdanje Sabranih djela iz 1841. objavljuje samo par dobro pročišćenih fragmenata. Taj socijal-utopist, žarki borac za emancipaciju čovjeka općenito, a žene posebno, razrađuje u svojem *Novom ljubavnom svijetu* teoriju o društvu koje će se zvati harmonija, a temeljni pokretač bit će mu seksualne strasti oslobođene svih ograda, uključujući poligamiju, incest, pedofiliju, sadizam, mazohizam i tako redom." V. prim. prevoditelja u M. HOUELLEBECQ, *Mapa i teritorij*, str. 198.

15 William Moris (1834.-1896.) je postao blagajnik *National Liberal League* 1879. a već u prosincu na poticaj Friedrich Engelsa i Elanore Marx osniva *Socialist League*. Inače arhitekt, tekstilni dizajner i slikar blizak prerafaelitima.

16 „Neobično je to što je Grophius, kada je osnovao Bauhaus, bio točno na istoj liniji - možda malo manje političkoj, s više duhovnih preokupacija- iako je zapravo i on bio socijalist. U *Bauhausovoj proklamaciji* iz 1919. izjavljuje da želi premostiti suprotstavljenost između umjetnosti i obrta, proglašava pravo na ljepotu za svakoga: točno program Williama Morrisa. Ali malo-pomalo, kako se Bauhaus približavao industriji, on je sve više postajao funkcionalist i produktivist; unutar predavačkog tijela Kandinsky i Klee su bili marginalizirani i u času kad ga je Goering zatvorio, Institut je u svakom času već bio potpuno prešao u službu kapitalističke proizvodnje." M. HOUELLEBECQ, *Mapa i teritorij*, str. 205.

koalicije u našem političkom životu između HNS-a kao liberalne i SDP-a kao socijalističke stranke, koja je po prirodi stvari sasvim logična. Kao još jedan stvarni primjer njihove suradnje može se navesti i *Subversive film festival*, gdje publiku Slavoja Žižeka uopće ne smeta da su sponzori i pokrovitelji tog festivala dio liberalnog kapitalizma, kojeg on s pozicije deklariranog ljevičara tobože kritizira. Zapravo su ljudi poput njega potrebni jer ga oni samo jačaju. Na kraju, kao još jedan argument možemo uzeti primjer iz povijesti već spomenutih *šezdesetosmaša*, koji su se kao ljevičari borili protiv kapitalističkog liberalnog sustava samo da bi se uklopili u taj sustav zauzevši ključne pozicije u državnim ustanovama.

LITERATURA:

- Michel HOUELLEBECQ, *Elementarne čestice*, Litteris, Zagreb, 2004.
- Michel HOUELLEBECQ, *Lanzarote i drugi tekstovi,* Litteris, Zagreb, 2007.
- Michel HOUELLEBECQ, *Mapa i teritorij,* Litteris, Zagreb, 2011.
- Michel HOUELLEBECQ, *Sabrane pjesme,* Litteris, Zagreb, 2007.
- Michel HOUELLEBECQ, *Širenje područja borbe,* Litteris, Zagreb 2004.
- Rade JARAK, „Varijanta općeljudske gluposti“, *Vijenac*, broj 244., 10. srpnja 2003. (http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac244.nsf/AllWebDocs/pl)
- Josip KREGAR, Darko POLŠEK, Slaven RAVLIĆ, *Uvod u sociologiju,* Pravni fakultet, Zagreb, 2005.

FEMINIZAM KAO POLITIČKI PROGRAM U 21. STOLJEĆU

Autor: **Marina Skelin**, student sociologije i povijesti na Hrvatskim studijima

Feminizam u javni diskurs ulazi kao moderan set ideja deriviranih iz prosvjetiteljske vizije svijeta te ujedno kao i opozicija istom.[1] Ideja prosvjetiteljskog subjekta temeljila se na koncepciji osobe kao potpuno centrirane, jedinstvene individue, obdarene sposobnošću razuma, svijesti i djelovanja. [2] Prethodno opisan subjekt zahtijeva pustiti svoj glas i biti akter političkog života iz čega proizlazi bazično objašnjenje budućeg feminističkog diskursa. Usporedno jest, međutim, težnja za racionalnošću i vlasti nad prirodom putem ljudskog konstrukta kulture sama po sebi stvorila vrijednosnu opoziciju prema ženskom koje je u odnosu na muško promatrano analogno sa shvaćanjem binariteta priroda-kultura, te je iz valorizacije kulture kao nadmoćne prirodi proizašlo poistovjećivanje žena i muškaraca s tom dihotomijom.[3]

Režim istine koji je stvorio uvjet za nastanak feminističke misli ujedno je i stvorio jaz između muškog i ženskog te posljednje, subordinirao prvom. Pojam režim istine uveo je u socijalnu filozofiju Michel Foucault, a označava društveni fenomen da svako društvo prema njegovoj teoriji moći ima svoj vlastiti poredak istine jer prihvaća i proizvodi određene diskurse koji za to društvo djeluju kao istiniti.[4] Promatrajući stoga valove feminizma od njegova nastanka do danas možemo sociologijskim pristupom vrijednostima koji zahtijeva dinamičan i diferencijalan pristup, zahvatiti strukturalne i povijesne determinante te društvene nositelje vrijednosti i biti usmjeren analizi društvenih snaga koje vrijednosti stvaraju, održavaju, opovrgavaju.[5] Dotično jest posebice nužno jer je funkcija

1 *Encyclopedia of Social Theory* , Vol. I , ed. George Ritzer ,Sage Publications, Thousand Oaks-London-New Delhi, 2005., str. 268.

2 Michael HARALAMBOS, Martin HOLBORN, *Sociologija-teme i perspektive*, Golden Marketing, Zagreb, 2002., str. 922. Stuart Hall tvrdi da je u zapadnim društvima kroz povijest dominirala određena koncepcija identiteta te stoga razlikuje predmoderni identitet, prosvjetiteljski, sociološki i postmoderni identitet.

3 Michael HARALAMBOS, Martin HOLBORN, *Sociologija-teme i perspektive*, Golden Marketing, Zagreb, 2002., str.140 i 189.

4 Dinko ŽUPAN, „Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod", Časopis za suvremenu povijest (dalje: ČSP), br.1., 7.-24. (2009.), str. 9.

5 „Vrijednosti su društveno-historijske uvjetovane , relativno stabilne , specifične tvorevine i konstituente individualne, grupne i/ili društvene svijesti, i to one a) koje nastaju iz iskustva i/ili se preuzimaju iz kulture temeljem potrebe za orijentacijom, regulacijom i prevladavanjem odnosa prema svijetu koji nas okružuje i sebi samima; b) koje se javljaju u obliku implicitnih ili eksplicitnih simbola

feminizma primarno politički program te u sebi nosi vrijednosti i pretpostavlja nositelje istog. Postoje tri vala feminizma; prvi val se odvija krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća (1850. - 1920.) i karakterizira ga borba za jednakost muškaraca i žena u osnovnim pravima (feminizam sufražetkinja), između 1920.- te i 1980.-te je drugi val koji kulminira za seksualne revolucije te se unutar tog vremenskog perioda zahtijevala veća ravnopravnost muškaraca i žena u javnom prostoru, dok fazu koja traje i danas karakterizira obilježje postmodernizma u kojem se odvija frakcioniranje i postavlja se pitanje postoje li zajednički ciljevi unutar feminističkog programa i dekonstruira li se univerzalnost značenja žene i ženskog.

Postoje tri vala feminizma; prvi val se odvija krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća (1850. - 1920.) i karakterizira ga borba za jednakost muškaraca i žena u osnovnim pravima (feminizam sufražetkinja), između 1920.- te i 1980.-te je drugi val koji kulminira za seksualne revolucije te se unutar tog vremenskog perioda zahtijevala veća ravnopravnost muškaraca i žena u javnom prostoru, dok fazu koja traje i danas karakterizira obilježje postmodernizma u kojem se odvija frakcioniranje i postavlja se pitanje postoje li zajednički ciljevi unutar feminističkog programa i dekonstruira li se univerzalnost značenja žene i ženskog.

Žena se u javnom prostoru kroz feministički diskurs javlja u dugom devetnaestom stoljeću, razdoblju u kojemu se događaju višestruke političko-gospodarske promjene koje neposredno utječu i na promjenu određenog „duha vremena".[6] Industrijalizacija, liberalizam kao ekonomska koncepcija gospodarenja, prekid s *ancien regimeom* te prosvjetiteljske ideje nošene Napoleonovim maršom po Europi, mijenjaju svijest stanovništva onodobne Europe. Vrijednosti prosvjetiteljstva inkorporirane su u liberalističke programe, nositelji istih bili su klasa građanstva u usponu koja iz posjedovanja kupovne

---

ili obrazaca o poželjnom, odnosno o bilo kojem smislu pozitivnom; c) koje pri vrijednosnom odnošenju operiraju (u svijesti i akciji- praksi) na tri načina: 1.) bilo kao ciljevi akcije, tj.objekti i stanja prema kojima se teži: 2.) bilo kao kriteriji pri izboru alternativnih pravaca ili sredstva akcije, odnosno pri opravdavanju učinjenih postupaka: 3.) bilo kao opći zahtjevi koji se postavljaju u odnosu na okolinu i samog sebe." (Čulig, Fanuko, Jerbić : 1982.)

6 Dugo devetnaesto stoljeće je naziv za vremenski period 1797. - 1918.

moći prerasta u važnog čimbenika političke moći. Žene u ovom razdoblju dobivaju po prvi put pristup javnoj sferi, ponajprije kroz nacionalni diskurs. Žena se smatra bitnom za kulturnu reprodukciju, ona je baštinik kulture, kako materijalne kroz svoj rad, tako i duhovne kao odgojiteljica nacije kroz svoju privatnu sferu majke.[7] U umjetnosti je nacija ovjekovječena kao žena, žena koju muškarac štiti i brani, posrnula *Marianne* imala je pandan u ostalim nacionalnim romantičarskim diskursima. Istodobno je po mišljenju Ann Oakley, za žene je posljedica industrijalizacije bila pojava moderne uloge kućanice kao dominantne uloge žene.[8] Tijekom 1790. – 1841. tvornica je postepeno zamjenjivala obitelj kao osnovnu jedinicu proizvodnje, a zakoni koji su ograničavali rad djece i žena rezultirali su time da su djeca postajala još ovisnija o roditeljima (posebice o majkama). Promijenjena materijalna baza društva u koliziji sa sve većom diferencijacijom položaja, uloga i statusa djece i odraslih pridonijela je apsorbiranju ideala žene-kućanice ovisne o muškom proizvodnom radu u drugoj polovici devetnaestog stoljeća među širim društvenim slojem.[9] Poslije 1914.godine žene se vraćaju u privredni život zbog okolnosti koje je prouzročio svjetski rat, ali središnja uloga kućanice ostaje, čime je muška i ženska domena nepovratno razdvojena. Poslijeratnom masovnijom participacijom na tržištu rada žena je postala ekonomski subjekt te je njezina uloga u transformaciji kapitalističkog sustava najočiglednija promatra li se iz tendencije kapitalizma da smanjuje proizvodne troškove u svrhu povećanja profita.[10] Margaret Benston iznosi tezu da se žene promatraju kao pomirljiva radna snaga zbog svoje socijalizacije te

Tradicionalna obilježja muškaraca u zapadnoj kulturi kao opskrbitelja i zaštitnika bivaju ulaskom žena u javni ekonomski prostor dovedena u pitanje opstanka kao takvih, premda jest nastavljena društvena vrijednosna reprodukcija tradicionalne muškosti čime dolazi do stanja socijalne deprivacije i antagonističkih pogleda na rodnu ne/jednakost između muškaraca i žena.

7 Opširnije u Nira YUVAL-DAVIS, *Rod i nacija*, Zagreb, 2004.

8 Michael HARALAMBOS, Martin HOLBORN, Sociologija-teme i perspektive, Golden Marketing, 2002., Zagreb, str.144.

9 Isto, 144.

10 Proces feminizacije rada i njegove posljedice vidjeti u B.GALIĆ, „Žene i rad u suvremenom društvu- značaj orodnjenog rada", Sociologija i prostor, 49(2011.)189(1), 25-48

kapitalizam profitira od te velike rezervne radne snage kako bi održao niske nadnice, a visoke profite.[11] Kapitalizam je istodobno oslabio i mušku poziciju jer tradicionalni aspekti muškosti bivaju oslabljeni ekonomskom nesigurnošću muškaraca, pogotovo jer žene kao jeftinija radna snaga zauzimaju radna mjesta muškarcima.[12] Tradicionalna obilježja muškaraca u zapadnoj kulturi kao opskrbitelja i zaštitnika bivaju ulaskom žena u javni ekonomski prostor dovedena u pitanje opstanka kao takvih, premda jest nastavljena društvena vrijednosna reprodukcija tradicionalne muškosti čime dolazi do stanja socijalne deprivacije i antagonističkih pogleda na rodnu ne/jednakost između muškaraca i žena. Uzimajući u obzir sam kapitalistički okvir u kojemu živimo potrebno je iz te perspektive evaluirati i rad žene kućanice koji je uporabne vrijednosti, ali ne i razmjenske, stoga je on u tržišnoj koncepciji liberalizma automatski nevrednovan, premda predstavlja važan aspekt obiteljskog života i obiteljske ekonomije.

Simone de Beauvoir

Pojam *rod* feminističke su teoretičarke u javnu diskusiju uvele sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a teorijski ga razradile tijekom osamdesetih godina. [13] Žena kao „drugost" u znanstvenom diskursu označavalo je stanje u kojem se znanje o nekoj društvenoj skupini konstruira izvan te skupine te se vidljivost žena stoga omogućavala preispitivanjem i raskrinkavanjem tradicionalnih predodžbi o ženi i njezinu društvenom položaju. Rod je dugo pojmovna premisa za bavljenje feminističkom teorijom, a najčešće je objašnjavan čuvenom rečenicom

11 Michael HARALAMBOS, Martin HOLBORN, Sociologija-teme i perspektive, Golden Marketing, 2002., str. 148.

12 Isto, str. 190.

13 Dinko ŽUPAN, „ Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod", Časopis za suvremenu povijest (dalje: ČSP), br. 1., 7.-24. (2009.), str. 7.

Simone de Beauvoir; „Žena se ne rađa kao žena, žena se postaje".[14] Stoga je rod kulturna i društvena konstrukcija identiteta koja je svojedobno prerasla u feminističkom diskursu kao temeljni princip nejednakosti, tj. ženske podređenosti u patrijarhalnim društvima. Posebice stoga što jest ženskost i obilježja istog u subordiniranom položaju k muškosti (izvor tomu sam objasnila u prethodnom), feministički diskurs se borio za izjednačavanje u vrijednosnom smislu tih kategorija. Postmodernističke feministkinje uzimaju jezik kao glavni nositelj razlike između spolova jer njime dominira falocentričnost koju naposljetku tradicionalne feministice uzimaju nesvjesno kao odnosnu kategoriju. Postmodernistice odbacuju ideju da žene mogu napredovati preuzimajući obilježja muškaraca i zauzimajući društvene položaje tradicionalno vezane za muškarce, te im cilj postaje dekonstrukcija muškog jezika i muškog shvaćanja svijeta.

Osamdesete godine prošlog stoljeća razdoblje su u kojem se pitanje feminizma posebice politizira te se traži univerzalni djelatni i politički subjekt u kategoriji žene. Istodobno su se događala dva veoma bitna procesa koja su utjecala na poziciju feminizma danas. Znanstvena afirmacija postmodernizma potpomogla je da se kritika društva i znanosti od strane marginalnih društvenih grupa pretoči u akademsku zajednicu i postane dekonstrukcijski diskurs unutar disciplina. Upisivanje klase, rase, seksualnih različitosti, kulturnih okruženja dovelo je na dnevni red pitanje postojanja univerzalnog djelatnog ženskog subjekta. Feminizam kao opća teorija o tome kako društvo funkcionira i kako osigurati napredak u kontradikciji je s postmodernističkim odbacivanjem mogućnosti tvorbe opće teorije i recepata za poboljšanje društva, premda se približavaju jedno drugom tako što oboje dovode u pitanje konvencionalne znanstvene metode spoznaje te preispituju prosvjetiteljski način razmišljanja (čvrste dihotomije , binarni pojmovi).

Pozicija feminističkih perspektiva danas odražava postmoderni duh našeg vremena, perspektiva nominalno zvuči jedinstvena, ali je teorijski policentrična.

---

14 Tea ŠKOKIĆ, „Feministička antropološka kritika; od univerzalizma do razlike", Etnol.trib. 24,3 br. 31, 2001, 5-20, str. 7.

Pojam žene i ženskog u istoj izgubio je jedinstven prizvuk ukazujući na nejedinstvenu svijest žena uzrokovanu različitom pozicijom od rođenja i životnim uvjetima. Rod stoga, nekoć promatran kao ključan čimbenik u izgradnji nečijeg identiteta izgubio je takvu konotaciju u našem društvu, u vremenu u kojem jest pozicija žena najnesigurnije prirode jer je ekonomska emancipacija istih u interakciji s ekonomskom nesigurnosti pojedinca uopće dovela do pogoršanja ženskih životnih pozicija. Problem subjekta, identiteta i društvene akcije usko su povezani jer ako ne postoji subjekt, implicitno jest nepostojanje identiteta što pretpostavlja nepostojanje koherentne identitetne politike i s njom povezane društvene akcije. Charles Taylor iznosi tezu da je moderno doba doba autentičnosti, traganja pojedinca da se izrazi na autonoman i individualan način iz čega proizlazi da je pitanje identiteta zamijenjeno pitanjem različitosti, što je povezano i s postmodernom filozofskom misli koja napušta univerzalne istine, kao i mogućnost jedinstvene spoznaje te se priklanja pluralističkom poimanju stvarnosti.

LITERATURA

- „Feminism", *Encyclopedia of Social Theory*, Vol. I, ed. George Ritzer, Sage Publications, Thousand Oaks-London-New Delhi, 2005.
- Charles TAYLOR, *A Secular Age*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge (Mass.) – London (Engl.) 2007.
- Dinko ŽUPAN,„ Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod", *Časopis za suvremenu povijest*, br.1.,7.-24. (2009.)
- Tea ŠKOKIĆ,„Feministička antropološka kritika; od univerzalizma do razlike", Etnol.trib.24,3br.31, 2001, 5-20, str7
- Michael HARALAMBOS, Martin HOLBORN, *Sociologija - teme i perspektive*, Golden Marketing, Zagreb, 2002.
- B.ČULIG, N.FANUKO, B.JERGIĆ, *Vrijednosti i vrijednosne orijentacije*, CDD, Zagreb, 1982.
- Nira YUVAL-DAVIS, *Rod i nacija*, Zagreb, 2004.
- B.GALIĆ,„Žene i rad u suvremenom društvu- značaj orodnjenog rada", *Sociologija i prostor*, 49(2011.)189(1), 25-48.

MEDIJSKI POSREDOVANA ZBILJA – STVARANJE MEDIJSKE SLIKE O DOMOVINSKOM RATU

Autor: **Igor Vranić**,
apslovent komunikologije/magistar povijesti/ bakalar kroatolgije

Dvadeseto stoljeće bitno je izmijenilo prijenos znanja porastom pismenosti pučanstva. Pismenost je sve do početka stoljeća bila privilegija većinom imućnijih te je sukladno tomu bilo pismeno svega nekoliko posto populacije. U današnje vrijeme u Hrvatskoj gotovo da ne postoji nepismena osoba. Prijenos znanja bitno se izmijenio upravo stoga što su ljudi sami bili u mogućnosti čitati što ih zanima i stjecati znanja. Kao novi medij, sredinom stoljeća pojavila se televizija, koji pruža nova znanja uz puno manje uložene energije od čitanja. U dvadeset i prvome stoljeću prijenos znanja se drastično ubrzao i promijenio širenjem interneta. Tako je danas moguće većini ljudi pratiti što se događa u svijetu ne samo pomoću domaćih nacionalnih medija nego praćenjem stranih nacionalnih ili nezavisnih medija. Mediji su od svojih početaka, a posebice danas, bili uspješan instrument za prenošenje vlastitih ideja i ideologija različitih interesno-utjecajnih grupacija počevši od imućnih pojedinaca do nacionalnih država. U današnje vrijeme „nezavisni" portali gotovo su neprebrojivi, a sponzori/vlasnici su im ili nevladine udruge ili nenavedeni.

U demokratskome društvu posve je legitimno širenje vlastite ideologije ako je u skladu sa zakonom pomoću različitih „nezavisnih medija". Paradoks se pojavljuje kada nacionalna televizija i političari šire lažne medijske slike suprotne državnome interesu za koji bi se trebali zalagati bez obzira na političku orijentaciju. U radu ću navesti nekoliko primjera lažnih medijskih slika o Domovinskome ratu koji se sustavno plasiraju u medijima te su kod određenog dijela populacije ušle u fond općeg društvenog znanja, tj. stvari koje se podrazumijevaju same po sebi. Razumljivo je da prosječan građanin prihvaća višestruko ponovljene vijesti s najviših državnih instanci s obzirom da nema vremena niti interesa provjeravati svaku informaciju kao profesionalni povjesničari. U ovome radu opisat ću nekoliko takvih primjera: izdaju Vukovara s hrvatske i Knina sa srpske strane, podjelu Bosne (i Hercegovine), stajalište da je Hrvatska mogla krajem 1991. godine osloboditi okupirana područja, prodaju Bosanske Posavine i dogovor hrvatskih i srpskih čelnika u Grazu te informaciju o 22 000 spaljenih „srpskih" kuća nakon vojno-redarstvene operacije „Oluja".

Sastanak je između srpskoga predsjednika Slobodana Miloševića i hrvatskoga dr. Franje Tuđmana u Karađorđevu, 25. ožujka 1991. godine, česta tema dnevno-političkih rasprava, a zagovornicima podjele Bosne (i Hercegovine) služi kao

glavni dokaz o namjeri dvojice predsjednika.[1] No, valja istaknuti kako njihov sastanak u to vrijeme nije izazvao veću medijsku pozornost te da se prvi put pojavljuje u širim javnim raspravama 1993. godine poslije nesuglasica u HDZ-u nakon kojih iz stranke istupaju Stjepan Mesić i Josip Manolić te njihovi pristaše. Prvo medijsko lansiranje „podjele" zbilo se u lipnju 1991. kada je Muhamed Filipović u intervjuu srpskome „Vremenu" plasirao takve teze s jasnim praktičnim ciljem – unošenje nepovjerenja Muslimana prema Hrvatima te opravdanje za muslimanske pregovore koje su vodili Filipović i Adil Zulfikarpašić s Karadžićem i Miloševićem.[2] Sam razgovor između dvojice predsjednika nitko nije čuo, iako neki tvrde da posjeduju snimke. Ako su predsjednici dogovorili podjelu BiH, ratna zbivanja, koja su se dogodila nedugo nakon toga u RH i BiH, jasno pokazuju da je „dogovor" propao. Dovoljno je samo reći da je trećina teritorija RH bila okupirana nedugo nakon „dogovora" kao i 70% BiH. Naprotiv, imajući u vidu da je tokom agresije 1991. godine na RH BiH služila kao logistička baza te da je banjolučki korpus u zapadnoj Slavoniji bio plaćan od BiH može se govoriti o agresiji BiH na RH.[3] Također se može zapitati što je BiH, ako nije imala ingerencije na vlastitom teritoriju i vlastitim institucijama?

Sastanak u Karađorđevu treba prije svega promatrati kao politički mit koji ima praktičnu primjenu u sadašnjosti diskvalifikacije političkih, ideoloških ili znanstvenih protivnika.

Franjo Tuđman i Slobodan Milošević

Sastanak u Karađorđevu treba prije svega promatrati kao politički mit koji ima praktičnu primjenu u sadašnjosti diskvalifikacije političkih, ideoloških ili znanstvenih protivnika. Tako npr. današnja ministrica vanjskih poslova Republike Hrvatske Vesna Pusić 2003.

1 Za detaljni prikaz nastanka karađorđevačkog mita vidi Ivo LUČIĆ, „Karađorđevo: politički mit ili dogovor?", *ČSP*, god. 35, br.1, Zagreb, 2003.

2 ISTI, n.dj., 18

3 Davor MARIJAN, „Vještački nalaz: o ratnim vezama Hrvatske i Bosne i Hercegovine", *ČSP*, br. 2, god. 36, Zagreb, 2004., 215

godine u Feral Tribuneu piše: „Nema nikakve dvojbe da je Tuđmanova politika prema Bosni i Hercegovini u proteklom desetljeću bila destruktivna i negativna za Bosnu, za Hrvate u Bosni i za Hrvatsku. Svima je jasno, svi to znaju i to, zapravo, nije ni teško znati: to je, uostalom, i materijalno dokazivo."[4] U ovoj izjavi je prije svega sporno zašto je u drugoj polovici prve rečenice izostavljena Hercegovina i Hrvati u Hercegovini. Nadalje, ova izjava ima jasnu „praktičnu" uporabu. Njome se služilo kao jednim od zahtijeva opozicije za rušenjem vladajućeg HDZ-a. Nakon dolaska na vlast takva interpretacija trebala je „osigurati" da se HDZ više nikad ne vrati na vlast.[5] Takav scenarij nije se zbio te je HDZ pred kraj te iste 2003. godine ponovno stupio na vlast.

Nešto noviji primjer, ali s puno većom političkom težinom, zbio se 2010. godine kada se predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović ispričao za hrvatsku politiku prema BiH: „Politike koje su devedesetih - bilo to iz zloćudnosti, neznanja, arogancije ili ludosti -vjerovale da je rješenje za Bosnu i Hercegovinu - podjela, posijale su u Bosni i Hercegovini, ali i u svojim zemljama zlosretno sjeme. Zavedeni su narodi i pojedinci požnjeli rat, smrt i sakaćenje stotina tisuća, milijune raseljenih, uništena gospodarstva, uništene obitelji, a ovdje u Bosni i Hercegovini ostavili za sobom rastrgano tkivo jednoga nedvojbeno posebnoga društvenog i kulturnoga bića utemeljenog na multietničnosti i multikonfesionalnosti. Duboko žalim što je i Republika Hrvatska svojom politikom u devedesetim godinama prošlog stoljeća tome doprinijela. Duboko žalim što je takva hrvatska politika doprinijela stradanjima ljudi i podjelama koje nas i danas muče".[6] U demokratskim društvima teško je istaći sličan primjer iznošenja neistina predsjednika države prema prijašnjim državnim vlastima osobito ako se zna da je preko Republike Hrvatske slana vojna i humanitarna pomoć Bosni i Hercegovini. Bosna i Hercegovina imala je centre za vojnu obuku na tlu Republike Hrvatske, različite udruge za humanitarnu i vojnu pomoć, vojno ekonomsko predstavništvo u Zagrebu itd. Posebice iznenađuje odabir riječi za govor poput: *sijanje zlosretnog sjemena, zavedeni narodi, sakaćenje stotina tisuća, rastrgano tkivo.* U potpunosti je razumljivo ispričati se za nešto što se dogodilo, poput zločina u Srebrenici, ali državne isprike za nešto što se nije dogodilo predstavljaju ozbiljan čin za koji nitko do sada nije odgovarao.

---

4 Vesna PUSIĆ, „Tomac je frustriran svojom prošlošću", *Feral Tribune,* 18.1.2003., 10

5 Mladen ANČIĆ, *Što „svi znaju" i što je „svima jasno" – Historiografija i nacionalizam*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2008., 159

6 http://www.camo.ch/govor_ive_josipovica_u_parlamentu_bih.htm, pristupljeno 17. veljače 2013.

Politički su mitovi također dio medijskog rata kojima je svrha utjecati na ponašanje ljudi. Tako je pad Vukovara od srbijanskih obavještajnih službi bio prikazivan kao prodaja kako bi se obeshrabrilo hrvatsko pučanstvo u Slavoniji te ih natjeralo u bijeg s jedne strane, te diskvalificiralo političko vodstvo s druge strane. Od strane dijela Vukovaraca pad grada je doživljavan kao prodaja, ponajprije zato što je bilo lakše poraz opravdati izdajom iznutra, nego priznati neprijateljsku nadmoć. Isto se može vidjeti kod krajinskih Srba koji okrivljuju Beograd za pad Republike Srpske Krajine.[7] Jedan od najboljih primjera je djelo Milisava Sekulića „Knin je pao u Beogradu".[8] Navedeni medijski rat sa srpske strane ima očigledno „praktičan" cilj, no začuđujuće je kada hrvatska nacionalna televizija u udarnome terminu Dnevnika 20. studenoga 2011. pusti prilog gotovo identična sadržaja.[9] S obzirom na činjenicu da su autori priloga nakon kraće suspenzije i dalje na svojim radnim mjestima, čini se da vladajućima takve interpretacije ne smetaju.[10] Ovaj prilog pokazao je samo nedostatak demokratske kulture neistinitim blaćenjem po prijašnjoj demokratski izabranoj vlasti i njenome predsjedniku od strane državne televizije.

Politički su mitovi također dio medijskog rata kojima je svrha utjecati na ponašanje ljudi. Tako je pad Vukovara od srbijanskih obavještajnih službi bio prikazivan kao prodaja kako bi se obeshrabrilo hrvatsko pučanstvo u Slavoniji te ih natjeralo u bijeg s jedne strane, te diskvalificiralo političko vodstvo s druge strane

---

7 Za više o nastanku političkih mitova i njezinoj društvenoj ulozi vidi „Između kolektivnog pamćenja i povijesne znanosti" u Mladen ANČIĆ, *Što „svi znaju" i što je „svima jasno" – Historiografija i nacionalizam*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2008.

8 Milisav SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu,* Bad Vilbel, 2000.

9 http://www.youtube.com/watch?v=W6XH-0O74Dc, pristupljeno 17. veljače 2013.

10 Za detaljnu analizu kako je prilog montiran izbacivanjem dijelova koji u potpunosti mijenjaju sliku navedenih razgovora vidi Roman DOMOVIĆ, Inverzija istine – metoda ostvarivanja dominacije u javnom informacijskom prostoru, *National security and future,* 3-4 (10), 2009.

U dijelu hrvatske javnosti također postoji mišljenje da se Hrvatsku moglo osloboditi krajem 1991. godine, a potječe iz dijela vojnih struktura poteklih iz Jugoslavenske narodne armije (Anton Tus, Petar Stipetić, Martin Špegelj i dr). Imajući u vidu tadašnju cjelokupnu situaciju, takav pothvat bio je nemoguć. Hrvatska je vojska uz velike žrtve izvela operacije na Bilogori i zapadnoj Slavoniji te je velik broj vojnika bio van stroja. Isto tako u obzir treba uzeti zimske uvjete, ali i obranu teritorija u sigurnom slučaju protuudara. Nemogućnost je branjenja prevelikog osvojenog teritorija jasno pokazao Peti korpus Armije BiH 1994.-1995. godine. Osim toga, pokazalo se da je HV osvajao područja koja su bila slabije branjena, tj. branjena od Teritorijalne Obrane pobunjenih Srba, dok čvršće linije koje je branila JNA nisu uspijevali probiti.

U nedavno objavljenoj knjizi bosansko-hercegovački Srbin Novica Simić izravno govori o tome kako je „izdaja“ Posavine namjerno lansirana u medije da bi se oslabile hrvatske snage i lakše osvojio „Koridor“ koji je bio od životne važnosti bosanskim Srbima. Početne su uspjehe hrvatske snage mogle zahvaliti ponajprije slabosti protivnika zbog transformacije JNA u Vojsku Republike Srpske. Nakon uspješne transformacije hrvatske se snage nisu imale mogućnosti oduprijeti brojčano i vojno nadmoćnijem neprijatelju. Osim „prodaje“ Posavine, Novica Simić navodi i kako je iz komande Prvog krajiškog korpusa puštena dezinformacija o sporazumu između Mate Bobana i Radovana Karadžića u Grazu.

„Komanda 1. KK je preko sredstava informisanja planski plasirala dezinformacije o svojim namjerama. Vješto su korišćeni svi nesporazumi, nesuglasice i različiti interesi koje su imali Herceg Bosna i muslimansko rukovodstvo u Sarajevu. Stalno je ponavljana informacija o sporazumu između Bobana i Karadžića, koji je potpisan u Gracu, po kome se Srbima mora obezbijediti koridor kroz Posavinu. Plasiranje dezinformacije kako su civilne vlasti Osijeka održale sastanak s predstavnicima Srba iz Posavine i Semberije, uz prisustvo generala JNA Praščevića, još više su kod Hrvata i Muslimana izazvali podozrenje da se nešto „kuva“ i

potvrđivalo sumnje u „mutne rabote“ oko Bos. Posavine.... Bio je to zadatak dostojan svake žrtve.“[11]

Posljednji primjer je onaj o 22 000 spaljenih srpskih kuća za vrijeme i nakon vojno-redarstvene operacije „Oluja“ s obzirom da se pretpostavlja da hrvatske snage nisu palile vlastite kuće. Podatak potječe iz knjige Hrvatskog helsinškog odbora, a preuzele su ga mnoge javne osobe u svojim istupima. Podatak je temeljen na UN-ovu izvješću, no uvidom u izvješće pronalaze se potpuno drukčiji podaci. Naime, nije riječ o 22 000 spaljenih kuća nego o 21 744 promatranih kuća. Kada se ovo izvješće usporedi sa starijim UN-ovim izvješćima dobiva se brojka oko 2500 uništenih kuća tokom i nakon vojno-redarstvene operacije „Oluja“.[12] Drugi često isticani problem vezan uz „Oluju“ je nekažnjavanje ljudi koji su počinili zločine tokom operacije i nakon nje. Između ostalog, to se moglo čuti 2. prosinca 2012. u emisiji HRT-a „Nedjeljom u dva“ u kojoj je gostovao novinar Gordan Malić. No, s obzirom da državno odvjetništvo ima drukčije podatke, bilo je očekivano kako će reagirati. U idućoj emisiji državno odvjetništvo objavilo je demanti na podatke vezane uz Mladena Bajića koje je izrekao Gordan Malić, ali o netočnim podacima nisu se izjasnili, što se očekivalo s obzirom da ih imaju objavljene na svojim internetskim stranicama.[13] Prema službenim podacima za zločine tokom i nakon „Oluje“, procesuirano je 3728 počinitelja, a osuđeno je 2380.

Imajući u vidu navedene primjere, dolazimo do zaključka da svi navedeni mitovi ne korespondiraju s događajima koji su se zbili. Razumljivo je da ih određene grupacije koriste u svoje političke svrhe, ali nerazumljivo je kada pojedinci koji predstavljaju državu i njezine institucije koriste iste te mitove radeći tako „protiv sebe“, tj. onoga što reprezentiraju.

11 Novica SIMIĆ, *Operacija „Koridor – 92“*, COMPEX, Banja Luka, 2011., 59-60

12 http://www.dnevno.hr/kolumne/ante-nazor/44732-kome-treba-laz-o-22-000-zapaljenih-srpskih-kuca-tijekom-i-nakon-oluje.html, pristup 17.veljače 2013.

13 http://www.dorh.hr/PodaciOPrijavama2, pristup 17.veljače 2013.

LITERATURA

- Mladen ANČIĆ, *Što „svi znaju“ i što je „svima jasno“ – Historiografija i nacionalizam*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2008.
- Roman DOMOVIĆ, „Inverzija istine – metoda ostvarivanja dominacije u javnom informacijskom prostoru“, *National security and future,* 3-4 (10), 2009.
- Ivica LUČIĆ, „Karađorđevo: politički mit ili dogovor?“, *Časopis za suvremenu povijest*, god. 35, br.1, Zagreb, 2003.
- Davor MARIJAN, „Vještački nalaz: o ratnim vezama Hrvatske i Bosne i Hercegovine“, *ČSP*, br. 2, god. 36, Zagreb, 2004.
- Milisav SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, Bad Vilbel, 2000.
- Novica SIMIĆ, *Operacija „Koridor – 92“,* COMPEX, Banja Luka, 2011.
- Vesna PUSIĆ, „Tomac je frustriran svojom prošlošću“, *Feral Tribune*, 18.1.2003.
- *Camo.ch* (www.camo.ch)
- *Dnevno.hr* (www.dnevno.hr)
- *Državno odvjetništvo Republike Hrvatske* (www.dorh.hr)
- *YouTube* (www.youtube.com)

TAJNE DAORSONA

Autor: **Dominik Bertha**, student ekonomije

Netko mi je jednom rekao: „Kao što drveća imaju korijene u zemlji, isto tako ima i čovjekova duša.“ Čvrst korijen drži nas na zemlji i znanje o njegovom postanku daje nam jak oslonac preko kojeg se možemo odraziti daleko u životu. Povijest je definitivno beskonačna misterija; što više saznamo o njoj, shvaćamo koliko toga nedostaje u našem znanju. Duhovna potraga za mudrošću naših predaka ne ostavlja nas ravnodušnima. Daorson sa svojom davnom ezoteričnom mistikom pobuđuje u svakom zdravom čovjeku mnoga pitanja.

U malom mjestu Ošanići, u ratom poharanoj Hercegovini, nalazi se jedan od najzanimljivijih primjera antičke megalitske gradnje. On je ujedno, nažalost, i jedan od sustavno zanemarivanih ostataka naših ilirskih predaka te njihove misteriozne, do danas nerazjašnjene kulture. U ovom članku riječ je o nekadašnjoj prijestolnici heleniziranog ilirskog plemena Daorsi (neki izvori spominju ovo pleme i pod nazivom Daversi) koje je nastanjivalo dolinu Neretve od 300. do 50. g. pr. K. Daorson (grč. ΔΑΟΡΣΩΝ) je bio društveno središte čitavog plemena, a smatra se da je osnovan u razdoblju između 4. i 3. stoljeća pr. Kr., iako novi dokazi upućuju na veću starost. Najnovija geomagnetna istraživanja dr. Nielsa Mülera Schisela s frankfurtskog Arheološkog instituta na Ošaničkom visočju pokraj Stoca otkrila su 500 godina starije zidine koje se nalaze ispod već otkopanih zidina. Daljnjim snimanjem kroz naslage zemlje utvrđena je stvarna starost ovog lokaliteta koja se penje na čak 3700 godina, čineći ga jednim od najstarijih urbanih naselja u čitavoj Bosni i Hercegovini.

Ostatci starog grada na Ošanićima, središte nekadašnjeg snažnog ilirskog plemena Daorsa, smješteni su na krševitom terenu grebena visokog 250 metara. Kada danas s vrha Ošanića pogledamo niz njegove obronke, koji su krševiti poput cijelog tog krajolika, možemo vidjeti pusto korito Radimlje, koja je prije 2500 godina bila plovna i preko koje su Grci uplovljavali u Daorson.

Običnom promatraču bi se na prvi pogled učinilo da ime samog grada dolazi od plemenskog naziva Daorsi, ali, iako je i to djelomično točno, tajna iza njegovog imena daleko je zamršenija. Naziv „Daorson" proizlazi iz dvije riječi. Prva riječ je Daor (dvor, dver), koja je povezana s više keltskih i sa staroslavenskim jezikom, a predstavlja riječ koja i danas označava dvore, dvorce, dvorane, itd. Ta riječ je korijen francuske riječi d'or koja označava zlato. Druga riječ je Son, koja na gotovo svim indoeuropskim jezicima označava Sunce. Spojem riječi daor i son dobivamo Daorson, odnosno ''Sunčeve Dvore'' ili ''Sunčev Hram''.

ARHEOLOŠKI NALAZI

Ostatci utvrđenja i naselja na gradini otkriveni su još davne 1891. godine. Grad je nekoć bio podijeljen u tri cjeline, od kojih je središnja bila akropola. Akropolu je opasavao velik zid koji je bio dugačak 65 m, širok 4,2 m te visok od 4,5 do čak

7,5 m. Zid se pružao od jugozapada prema sjeveroistoku. Manja istraživanja bez arheoloških iskapanja izveo je na Ošanićima Đuro Basler tek 1953. Koji je ustanovio da su zidine dugačke 300 i široke 375 metara. Takve zidine se nazivaju još i kiklopskim zidinama, a znanstvenici ističu nevjerojatnu sličnost Darsona s nekim detaljima Mikene u Grčkoj. Sličnosti se očituju u načinu gradnje ogromnih zidina, izrazito velikim rezanim kamenim blokovima uzidanim u zidine bez ikakvog vidljivog spojnog materijala, poput suhozida na kojem se ne vidi niti jedna pukotina.

Naziv Kiklopske zidine dolazi iz klasične grčke mitologije; nazvane su prema mitskom biću Kiklopu, za kojeg se vjerovalo da je jedini posjedovao dovoljno veliku snagu da pomiče takve ogromne komade kamenja koji su sačinjavali zidove Mikene. Također, spominje se da su Kiklopi začetnici zidanja velikih zidova. Važno je napomenuti da je kamenje od kojih je Daorsnon izgrađen ponekad težilo i do 10 tona, što ga čini težim i od nekih koje sačinjavaju piramide u Gizi, a isti ovakvi megalitni blokovi napravljeni s preciznošću koju danas ljudi teško postižu krase također Machu Picchu u Peruu.

Ostatci starog grada na Ošanićima, središte nekadašnjeg snažnog ilirskog plemena Daorsa, smješteni su na krševitom terenu grebena visokog 250 metara. Kada danas s vrha Ošanića pogledamo niz njegove obronke, koji su krševiti poput cijelog tog krajolika, možemo vidjeti pusto korito Radimlje, koja je prije 2500 godina bila plovna i preko koje su Grci uplovljavali u Daorson. Daorsi su imali izrazito dobre i stalne trgovačke veze s Grcima preko kojih su postepeno počeli pripajati elemente njihove kulture, religije, pisma i jezika, kojeg su na kraju potpuno preuzeli.

U Daorsonu su pronađene brojne amfore i dijelovi kvalitetno izrađene keramike po kojima su Grci bili poznati. Također, u jednom je manjem objektu pronađena stara kovačnica (sa skoro svim priborom za izradu poput matrica za izradu novca) gdje se nekada proizvodio novac u Daorsonu. Od ukupno 39 raznih novčića pronađenih, čak 29 ih je bilo s likom kralja Ballaiosa (ilirski kralj s kraja 2. st. pr. Kr.), dok ih je 9 bilo obilježeno grčkim natpisom ΔΑΟΡΣΩΝ (grč. Daorson).

Novčići su ukrašeni slikom lađe, simbolom snažnih pomorskih veza. Novac je, osim potpune neovisnosti, također predstavljao jaku potvrdu snage i dobro razvijene tradicije trgovanja ilirskog plemena Daorsa. Pronađeni su i ostatci granitne skulpture Kadma i Harmonije (roditelja Illyriosa, legendarnog rodonačelnika svih Ilira, op. a.), ali i ilirski reljef s trinaest zmija i pet pari orlovskih krila. Ipak, među mnoštvom dobro očuvanih dokaza, posebno bitan je nalaz brončane kacige s nizom grčkih poganskih božanstva poput Afrodite (božica ljubavi, ljepote i spolnosti), Nike (božica pobjede), Dioniza (bog vina, žena i plodnosti zemlje), Helija (smatran izvornim bogom Sunca, kasnije povezivan s Apolonom), Muza (božice pjesništva, umjetnosti i znanosti) i dr.

KORIJENI ILIRA

Prema legendi, Feničanin Kadmo naselio se među Enhelejce i oženio se Harmonijom, koja mu je rodila sina Illyriosa, a kojega je odmah po rođenju obavila zmija i prenijela mu svoju magičnu snagu te nagovijestila da će on postati ilirski rodonačelnik. Zmija koja je obavila Illyriosa dovodi se, pak, u vezu s hetitskom zmijom Ilurjankom (Hilluryankas), prikazanom na reljefima u Maloj Aziji.

Ime Ilira i hetitske zmije svakako nije slučajno, već povezano zajedničkim indoeuropskim korijenom. Ime samih Ilira u prijevodu znači slobodu, a dovodi se kroz prije spomenuti mit u vezu sa zmijom. Zmija je igrala važnu ulogu u spiritualnom životu južnih Ilira, čiji je religijski život bio podijeljen na dva regionalna kulta: kult štovatelja Sunca rasprostranjen na sjeveru, i kult štovatelja Zmija, rasprostranjen na jugu. Zmijski kult proizveo je brojne narukvice, ogrlice i privjeske ukrašene ornamentima zmija, za koje se dugo vjerovalo da predstavljaju plodnost, zaštitu besmrtnosti kroz uskrsnuće (skidanjem kože predstavlja se simbolično ponovno rađanje i vječni život;

najbolji primjer je alkemijski simbol Ouroborosa, op. a.). Važnost ovog kulta ide dalje od duhovnog uvjerenja koji je sve samo ne običan. Njegovi korijeni sežu u daleku prošlost, u sam nastanak ovih ljudi.

ALKEMIJSKA SIMBOLIKA DAORSONA

Ulazeći dublje u drevnu simboliku „Sunčevog hrama" možemo lagano povezati njegov simbolični naziv s numerologijom. Potrebno je, također, sagledati arhitekturu ovog grada iz perspektive drevnih alkemičara koji su duboko povezani sa znanošću grčkih učenjaka.

U ovom slučaju stvarna je povijest u potpunom raskoraku s uobičajenim društvenim stavovima: upravo je prenošenje usmenom predajom bilo znak naprednog društva, koje od svakog člana zahtijeva da u sebi pohranjuje veliku količinu priča, arhetipova i moralnih poruka.

U antičkoj i srednjovjekovnoj alkemiji Sunce je uvijek bilo povezivano sa zlatom, za kojeg se smatralo da je najčišći od sedam metala (zlato, srebro, živa, bakar, olovo, željezo i kositar). Zlato je predstavljalo savršenstvo svih stvari i potpuni sklad na svim razinama, uključujući i onu koja povezuje um i duh čovjeka – otvaranje krunske čakre. Atomski broj zlata je 79. Zbroj znamenki tog broja (7 i 9) je 16. Šesnaesta karata u tarotskom nizu simboličnih alkemijskih prikaza je Kula. Ona predstavlja naglu neočekivanu promjenu. Na ovoj karti možemo vidjeti nekoliko raznih „manjih" simbola od kojih je, prije svega, najuočljiviji prikaz munje. U hinduističkoj tradiciji munje se smatraju bljeskovima iz trećeg oka boga Šive, čije žarko svjetlo simbolizira istinu i potpuno prosvjetljenje. Također, valja spomenuti da se u lokalnom hercegovačkom narječju Sunce naziva i „zvizda". Upravo zato što je i Sunce naša najbliža zvijezda, valja promotriti i taj ezoterični aspekt u nizu alkemijskih simbola u tarotu. Zvijezda je karta koja se nalazi pod rednim brojem 17, odmah pored Kule. Ona simbolizira potpunu čistoću i nove početke. Iz prikaza Zvijezde dopire osam zraka koje simboliziraju vječnost (∞) i sedam zvijezda koje okružuju glavnu zvijezdu, predstavljajući time glavne energetske čakre u ljudskom tijelu koje simboliziraju potpuni sklad u mikrokozmosu. Zvijezda je dugo vremena bila simbol vođenja prema višoj razini svijesti, kao i u legendi u kojoj se otvore zvjezdane oči Mitre i transformiraju u prozore kroz koje se može vidjeti kozmos. svijesti.

Upravo je to transcendentalna transformacija svijesti koju Daorson predstavlja u svojem krajnjem cilju. On je ono što su alkemičari zvali Magnum Opus – on predstavlja duhovno spajanje Dvora (Daor) sa Suncem (Son) i vječni život nakon smrti materijalnog tijela. Sunce već milijunima godina služi kao zvjezdani ulaz prema galaktičkoj sredini preko kojeg se u impulsima sve vraća u svoj prvi oblik – besmrtnu i neuništivu energiju.

ZABRANJENA POVIJEST?

Sustavno zanemarivanje ovakvih arheoloških nalazišta i pravog znanja naših pretkršćanskih predaka dovodi do prevlasti stava u modernom zapadnom društvu da su duhovnost i graditeljski dosezi ljudi ovog prostora bili nešto primitivno. Stoga ne treba čuditi što se Daorson potpuno nepravedno nigdje ne spominje u udžbenicima povijesti. U ovom slučaju stvarna je povijest u potpunom raskoraku s uobičajenim društvenim stavovima: upravo je prenošenje usmenom predajom bilo znak naprednog društva, koje od svakog člana zahtijeva da u sebi pohranjuje veliku količinu priča, arhetipova i moralnih poruka. Upravo je takvo društvo duhovno neuništivo.

Jednostavan zaključak je da su Daorsi i ostali pretkršćanski preci današnjih europskih naroda bili napredniji nego što nas moderna historiografija uči. Zato, predstavljati ih kao nepismene barbare koji su bili spašeni dolaskom kršćanstva i uništavanjem njihove paganske kulture potpuno je neispravno. U tom bi smislu od promicatelja takvih teorija bilo zanimljivo čuti na koji način su „primitivni" Iliri klesali milimetarski precizne megalitne blokove teške po desetak tona i vukli ih preko hercegovačkog krša kilometrima na planinu Ošanići, pritom ne oštećujući niti jedan obrađeni kamen. Pod velom prošlosti leže zakopane tajne naših predaka, ali ponajviše one leže zakopane u nama. U kolektivnoj podsvijesti naroda, lokalnim legendama i obredima. Zato je stoga najvažnije očuvati tu prvotnu mudrost i slavljenje čovjekove duhovne i zemaljske prirode - tradiciju.

KONFRONTACIJA MEDICINE I ALTERNATIVNE MEDICINE

Autor: **Jan Sokolar**, student medicine

Komplementarna[1] i alternativna medicina (u daljnjem tekstu KAM) po definiciji Svjetske zdravstvene organizacije obično označava široki niz praksi zaštite zdravlja koje nisu dio tradicije neke zemlje i nisu integrirane u dominantan sustav zdravstvene zaštite. Drugi izrazi, osim izraza alternativne medicina, koji se pokatkad koriste da bi se opisale te prakse zaštite zdravlja jesu prirodna medicina, paramedicina, nekonvencionalna medicina i cjelovita (holistička) medicina. Konkretni primjeri navedene medicine su ajurvedska medicina, akupresura, akupunktura, kiropraktika, bioenergetika, biomagnetna terapija, polaritetna terapija, feng shui, iridologija, chelation terapija, chi kung, yoga, reiki, biljna medicina itd.

Zbog velikog opsega teme za potrebe ovog rada pod alternativnom medicinom osvrnut ćemo se na samo neke oblike alternativne medicine koji svoje podrijetlo vuku iz Istoka. Klasična i moderna medicina[2] koja se prakticira danas u više manje svim zdravstvenim sustavima civiliziranog svijeta razlikuje se od alternativne medicine upravo po tome što je ona znanost. Profesor Matko Marušić je na znanstvenom skupu Društvo i medicina u Splitu 1986. godine javno izrazio sukob dviju medicina[3] i sam je u svom radu *Medicina i paramedicina ili zašto medicina nema alternative* jasno odredio vrijednost medicine kao znanosti.[4]

---

1 Komplementarna ili integrirana medicina se razlikuje od alternativne medicine jer se ona koristi zajedno s konvencionalnom isključivo kao njena dopuna, dok se alternativna medicina koristi često umjesto konvencionalne medicine

2 Ne postoji opći pridjev koji bi odredio srž medicine, već se koristi mnoštvo riječi, istoznačnica i suznačnica koje stvaraju zbrku: akademska, standardna, profesionalna, konvencionalna, alopatska itd.

3 „Tvrdim da se medicina i paramedicina mogu jasno razlučiti i da su smrtni neprijatelji između kojih nema kompromisa. Potpuno se opredjeljujem za medicinu i tvrdim da je paramedicina besmislica nedostojna obrazovanog i kulturnog čovjeka, navlastito ne medicinara." Gordana Cerjan-Letica, Slaven Letica: Druga medicina, Jesenski i Turk, travanj 2010., str 31.

4 „Medicina jest znanost. Ona ima sva temeljna svojstva znanstvene aktivnosti, bez obzira da li se odnosi na uvođenje novog lijeka, pregled trudnice ili hitnu intervenciju u prometnoj nesreći: liječnik (sebi, kolegiju) opisuje prirodnu pojavu i donosi tentativne i testabilne zaključke iz kojih formulira hipotezu (dijagnozu), prema kojoj postupa dok ne vidi da je u krivu; tada svoj postupak ispravlja prema novoj hipotezi. Tu nema ničeg nadnaravnog, nadljudskog, posebnog. Medicinska praksa jest normalna ljudska aktivnost koja slijedi zakone znanstvene utemeljenosti." Ibid, Matko Marušić: Medicina i paramedicina ili zašto medicina nema alternative, Pogledi, br. 1., Split, 1986, str. 136.-157.

Znanost koja je proistekla iz zapadnoeuropske filozofije i religije postoji jedino u zapadnoj kulturi, štoviše, sam pojam *znanost* koji se danas koristi u diskursu zapadnoeuropske akademske zajednice postoji jedino u zapadnoj kulturi jer je u njoj njegov sadržaj oblikovan. Ovdje prvenstveno mislim na zapadnu kulturu kao spoj srednjovjekovne i novovjekovne filozofije i kršćanske religije. Bez poznavanja umjetnosti, filozofije i religije pojedine kulture, nema pravog spoznavanja same biti te pojedine kulture niti svih ostalih aspekata života koji iz nje proizlaze. Vlč. Stanley Jaki[5] kao fizičar na primjeru fizike ukazuje na to kako je linearnost u newtonskom principu uzroka i posljedice, kao jedan od temelja znanosti, proizašla iz kršćanstva i suprotna je antičkom ahistorijskom durštvu (nisu imali perspektivu prošlosti ili budućnosti, već je sve bilo vječno sada, tj. nunc stans) ili indijskom društvu kojemu je svojstveno cikličko tumačenje povijesti.[6] Oswald Spengler kroz čitavo svoje djelo *Propast zapada* primjećuje kako je velika sličnost između antičkog i indijskog društva, a ujedno su ta društva po svojim obilježjima dijametralno

Sveprisutna ideologija egalitarizma i kulturološkog relativizma želi izjednačiti vrijednost medicine i alternativne medicine, no to nije moguće jer alternativna medicina nije i ne može biti po svojim karakteristikama znanost.

5 Vlč. Stanley L. Jaki (1924. - 2009.) - benediktinski svećenik i istaknuti profesor fizike na Seton Hall University, New Jersey, među ostalim bio je „Fremantle lecturer" na Balliol College, Oxford

6 „Fizika, najegzaktiniji oblik znanosti, govori nam, ako nam išta i govori, da su svi fizikalni procesi dio jednosmjernog, i u suštini linearnog procesa. Znanstvenici nisu bili prvi koji su primijetili tu činjenicu. Gledajući širu sliku, u razumljivijem obliku, Biblija je prva izrekla tu tvrdnju o jednosmjernosti svega. Prvo, postoji stvaranje, zatim povijest svemira i čovjeka, sve teži prema konačnom sudu i prema konačnom dokončanju za sve na novim nebu i novoj zemlji. Gdje god se susrećemo s linearnom perspektivom, u pozadini pronalazimo Bibliju. To ćemo najbolje shvatiti ako pogledamo način razmišljanja svih većih drevnih kultura. U svima je dominirala ideja da se sve stalno ponavlja, ili ideja vječnih povrataka. To je nešto što rijetko možemo čuti. Gotovo nikada ne čujemo da su takva vjerovanja odgovorna da se znanost rodila kao mrtvorođenče, doista monumentalno mrtvorođenče u svim drevnim kulturama... ...Biblijski pogled je konačno omogućio pretpostavku da i nebesima i zemljom vladaju isti zakoni. Ta pretpostavka nije moguća unutar drugih pogleda na svijet koji su dominirali u svim drugim drevnim kulturama. Drugi pogledi su smatrali nebesa božanskim. Grci su razvili takvu logiku s određenom preciznošću, razlog je to zašto je znanost bila mrtvorođenče čak i kod starih Grka, tih mitskih uzora moderne racionalnosti. U grčkom ambijentu bilo je nemoguće, zapravo bilo bi svetogrđe, pretpostaviti da gibanje Mjeseca i pad jabuke opisuje isti zakon. To je, međutim, bilo moguće Newtonu koji je to naslijedio iz stare kršćanske vjere." "The Biblical Basis of Western Science." Crisis 15, no. 9 (October 1997): 17-20

suprotna zapadnoeuropskom društvu. Iako su se na Istoku izgradile mnoge velike civilizacije (Indija, Kina) koje su imale akumulaciju znanja (matematika, astronomija, mehanika itd.) oni nisu sve te stečene informacije iskoristili za razvoj znanosti kakva je svojstvena zapadnoeuropskom kontekstu, zbog toga što nisu imali linearnu viziju povijesti kao što je ima zapadnoeuropska kultura. Eksperimentalna metoda koja je neophodna za postojanje znanosti uopće, ima svoj začetak u srednjovjekovnoj skolastici. Neki od skolastika, primjerice sv. Toma Akvinski, sv. Albert Veliki, bl. Duns Scotus i na primjer Francis Bacon[7] kao pripadnik novovjekovne filozofije, su upravo zaslužni za razvoj metode i eksperimenta u filozofiji kao temelja znanosti. Zanimljivo je još naglasiti da je medicina doživjela pravi polet kad je uspjela nadvladati nametnute paradigme „arapske" (u biti antičke grčke medicine bazirane na Galenu) medicine[8].

Sad ćemo s općenitog prijeći na partikularno i objasniti kako se sve to odražava na medicinu. Medicina kao znanost radi uvijek sa činjenicama i dokazima, te iz njih deduktivno i induktivno izvlači zaključke, a ono što proučava i čime se bavi

7 Postoji zabluda među nekim modernim povjesničarima da je bio progonjen upravo zbog svoje opservacijske metode

8 Iako su mnogi zagovaratelji „arapske" medicine ujedno bili i skolastici, upravo je opservacijska metoda koju su skolastici uveli omogućila kasnijim naraštajima da prevladaju zablude i ostvare napredak. Na primjer , pozivanje na Galenov autoritet, koji je radio sekciju na majmunima i onda je analogno primjenjivao na ljudima (sekcija na ljudima je bila zabranjena), priječilo je ispravne zaključke u anatomiji ljudskog leša gdje se izbjegavala jednostavna činjenična opservacija na način da kada se anatomija ljudskog leša nije slagala s Galenovom, onda se govorilo da je riječ o malformacijama. http://hr.wikipedia.org/wiki/Galen, pristupljeno 24. veljače 2013.

Ayurveda

je moguće empirijski dokazati. Odraz medicine i drugih prirodnih znanosti na život zapadnog čovjeka se najbolje može ogledati u velikom skoku prosječne dobi u produženju životnog vijeka većinske populacije u zemljama Zapada koji je pratio medicinski i tehnički razvoj[9].

Alternativna medicina koja je porijeklom s Istoka, povezana je s istočnjačkom religijom i filozofijom puno više nego što je zapadna medicina povezana sa zapadnoeuropskom religijom i filozofijom. Bitan utjecaj na kulturu Istoka imao je brahmanizam iz kojeg su konsekutivno potekli hinduizam, a kasnije i budizam. Učenje brahmanizma moglo bi se ovako sažeti: čovjek treba prepoznati svoj identitet s velikim impersonalnim bogom Brahmom, treba prestati biti biće želja, osloboditi se ciklusa reinkarnacije, smrću izgubiti svoju individualnost i svoje svjesno postojanje da bi postao upijen u velikoga boga Brahmu [10]. Ayurveda je dobar primjer koji povezuje hinduska vjerovanja i medicinu koja se u Indiji prakticira. Kako joj i samo ime kaže, ta praksa ima svoje korijene u Vedama (sanskrtskim spisima). Ove knjige često pripisuju određeni broj bolesti nebalansu između takozvanih "doša".[11] Ayurveda opisuje **tri doše -** tri «psihofiziološke energije», koje kontroliraju tjelesne funkcije. Ponekad se riječ doša prevodi kao «sokovi tijela», ili kao «mana», jer poremećaj doša uzrokuje bolesti.[12] Drugi primjer je yoga. Ona je sustav drevnih duhovnih

9 Posebno je svjesnost o higijenskim uvjetima pri porođaju koja je pridonijela smanjivanju infantilne smrtnosti i time statistički znatno utjecala na produženje prosječne životne dobi (Semmelweis spoznao 1847.).

10 http://www.newadvent.org/cathen/03028b.htm, pristupljeno 24. veljače 2013.

11 „Dijatetske preporuke i napuci za pripremu i konzumiranje hrane, napuci glede higijene, prirodni lijekovi, masaže itd. koriste se pri rješavanju širokog spektra bolesti." Gordana Cerjan-Letica, Slaven Letica: Druga medicina, Jesenski i Turk, travanj 2010., str 135

12 http://en.wikipedia.org/wiki/Ayurveda, pristupljeno 24. veljače 2013.

i tjelesnih vježbi porijeklom iz Indije te je nastala iz tradicije ayuravedske medicine .[13] Joga se sastoji od fizičkih vježbi, tj. asana i vježbi disanja pranayama, koja se smatra sredstvom k prosvjetljenju, tj. postizanjem jedinstva sa samim sobom i univerzumom Brahman.[14] [15]

Mnogi ljudi koji se bave alternativnom medicinom ne mogu nikako znanstveno dokazati svoje metode, sve se svodi na čiste verbalne akrobacije mističnim energijama i pojmovima (prana, chi, čakre, itd.) koje nitko ne može izmjeriti niti ih dokazati[16]. Većina rezultata nije ništa više pozitivna od placebo efekta[17]. Neki oblici alternativne medicine s Istoka (inspirirani vjerovanjem sličnim gore navedenom brahmanizmu) mogu biti vrlo štetni za naše psihosomatsko zdravlje jer se njihovim praksama nastoji ugasiti individualna svijest i stopiti čovjeka sa svemirom kako bi dostigao „nirvanu". Ako se psihički efekti koje je moguće osjetiti pri prakticiranju yoge zamijene sa spiritualnim efektima, može doći i do duševnih poremećaja. Poremećaj depersonalizacije[18] veže se uz određene vrste

---

13 http://simple.wikipedia.org/wiki/Yoga, pristupljeno 24. veljače 2013.

14 Joga kao sredstvo k prosvjetljenju je veoma bitna za hinduizam, budizam i džainizam, kao i mnoge druge religijske i duhovne prakse širom svijeta. Za hindusa je *mokša* veliki cilj. Joga sadrži osmerostruku metodu savladavanja: yama (apstinencija, govorenje istine, uzdržavanje od ubojstva, jačanje kreposti, samokontrola), niyama (pridržavanje pravila, vršenje pobožnosti), asana (položaji tijela), pranayama (vježbe i regulacija disanja), pratyahara (nadozor tj. obuzdavanje osjetila), dhyana (meditacija), dharana (kontemplacija) i samadhi (oslobađanje, prosvjetljenje). http://hr.wikipedia.org/wiki/Joga, pristupljeno 24.veljače.2013.

15 Katolička crkva je izjasnila svoj stav u dokumentu "Isus Krist - donositelj vode žive". Smatraju da je joga, čija duhovnost ima korijene u istočnjačkim religijama, u međusobnoj isključivosti s porukom Isus Krista. Ibidem

16 Popis istraživanja (US National Library of Medicine) koja osporavaju neke alternativne metode liječenja: **Akupunktura i tradicionalna kineska medicina:** http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15992224 - niska konzistencija i suglasnost u postavljanju dijagnoza od strane licenciranih praktikanata tradicionalne kineske medicine.
Općenito kineska tradicionalna medicina: http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/14727501 - ponovo niska podudarnost u postavljanju dijagnoze, veća podudarnost u izboru tretmana.
Reiki: http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18410352 - nedovoljni dokazi da je reiki učinkovit u liječenju bilo kojeg poremećaja, pristupljeno 24. veljače 2013.

17 http://www.oup.com/us/catalog/general/subject/Medicine/PsychiatryPsychology/~~/dmlldz11c2EmY2k9OTc4MDE5NTMxMzY4MA, pristupljeno 24. veljače 2013.

18 Samo neki od primjera povezanosti određenih tipova meditacija i depersonalizirajućih poremećaja: http://ajp.psychiatryonline.org/article.aspx?articleid=155172, http://www.ncbi.nlm.nih.

Sai Baba

meditacija, a poznato je da je meditiranje bitna sastavnica yoge. DSM IV-TR[19] definira depersonalizacijski poremećaj kao trajnu ili ponavljanu alteraciju percepcije selfa do stupnja gdje je osjećaj osobe o njegovom ili njezinom osjećaju realnosti privremeno izgubljen. Pacijenti s depersonalizacijskim poremećajem mogu se osjećati kao roboti, kao da su u snu ili da su odvojeni od svojih tijela. Epizode su ego-distone te pacijenti shvaćaju nestvarnost simptoma.

Postoji pravni okvir našeg Kazenog zakona za osobe koje prakticiraju alternativnu medicinu, svojom sankcijom najbolje govori o tome koliku opasnost predstavljaju našem društvu.[20] Zanimljivo je da u doba gospodarske krize u SAD-u (1929. - 1933) dolazi do situacije da je medicinsko šarlatanstvo imalo takvu veliku javnu snagu da je plaćenim oglasima otvoreno pozivalo na bojkot konvencionalne medicine[21] te se tako danas s novom gospodarskom krizom stvara preduvjet za novi procvat alternativnih medicina. Upravo je u SAD-u KAM ostvarila legalitet i legitimitet jer je zbog *„ljudskih sloboda, privrženost slobod-*

gov/pubmed/2191357, pristupljeno 24. veljače 2013.

19 Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders fourt edition, text revision

20 **Nadriliječništvo**, članak 184.(1) Tko se nemajući propisanu stručnu spremu bavi liječenjem ili pružanjem druge medicinske pomoći, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine. (2) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka izazvano znatno pogoršanje bolesti ili narušenje zdravlja druge osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. (3) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka kod druge osobe izazvana teška tjelesna ozljeda ili prekid trudnoće, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina. (4) Ako je djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina. (5) Sredstva upotrijebljena za liječenje iz stavka 1 i 2. ovoga članka će se oduzeti. KZ (125-11).

21 Gordana Cerjan-Letica, Slaven Letica: Druga medicina, Jesenski i Turk, travanj 2010., str. 16.

nom poduzetništvu i tržišnom natjecanju, kao i političkom liberalizmu, omogućeno i ostalim medicinskim sektama da razviju vlastite sustave obrazovanja, licenciranja i praktičnog rada", osim toga tu su utjecaj imale i posebne „*doseljeničke urbane zajednice, prije svega kineska, ali i vijetnamska, korejska, indijska*".[22] 1998. Journal of the American Medical Association, prvi put u povijesti, cijeli tematski broj je posvetio alternativnoj medicini, a u ožujku 2000. Bill Clinton osniva komisiju Bijele kuće za komplementarnu i alternativnu medicinu s mandatom da predloži zakonodavne i administrativne preporuke koje bi pomogle u maksimiziranju potencijalne koristi. [23] Odnos razvijenih europskih zemalja prema KAM-u ne razlikuje se puno od američkog, pa je tako prvi važan službeni dokument koji je Europski parlament usvojio 1997. *Rezolucija o položaju nekonvencionalne medicine* (Resolution on the status of non-convenciontional medicines A4-0075/97) gdje se od članica Europske unije zahtijeva da započnu proces priznavanja nekonvencionalnih vrsta medicine uz prethodna znanstvena istraživanja sigurnosti i učinkovitosti pojedinačnih medicinskih praksi.[24] Potrebno je spomenuti u svjetlu navedenog da je bivši predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić 5. svibnja 2005. uručio Indijcu Svamiđiju (Paramhans Svami Mahešvarananda), tvorcu sustava „Joga u svakodnevnom životu", odličje Red Danice hrvatske s likom Katarine Zrinske za dugogodišnji humanitarni rad i promidžbu RH u svijetu.[25]

Danas se može uočiti opća dekadencija zapadne civilizacije upravo zbog toga što se ta ista civilizacija odrekla svojih počela i svojih originalnih vrijednosti, što je omogućilo prodor mnogim praksama s Istoka koje parazitiraju na ostacima naše kulture. Medicina je danas, kao i svaka znanost, podložna kritici, stoga treba potražiti i u njoj samoj razloge zbog kojih alternativna medicina postiže sve veću popularnost na Zapadu, kao npr. depersonalizirani i mehanicistički odnos pacijenta i liječnika, deficit stručnog kadra itd. Sveprisutna ideologija egalitarizma i kulturološkog relativizma želi izjednačiti vrijednost medicine i alternativne medicine, no to nije moguće jer alternativna medicina nije i ne može biti po svojim karakteristikama znanost. Iz etnocentrične perspektive zapadneuropskog čovjeka, sigurno je da se u kulturama drukčijim od naše zapadne može naći i nekih pozitivnih stvari, pa tako i u njihovim „medicinama", koje se možda mogu

22 Ibidem, str. 42-43.

23 Ibidem, str. 44-46.

24 Ibidem, str.

25 Ibidem, str. 66.

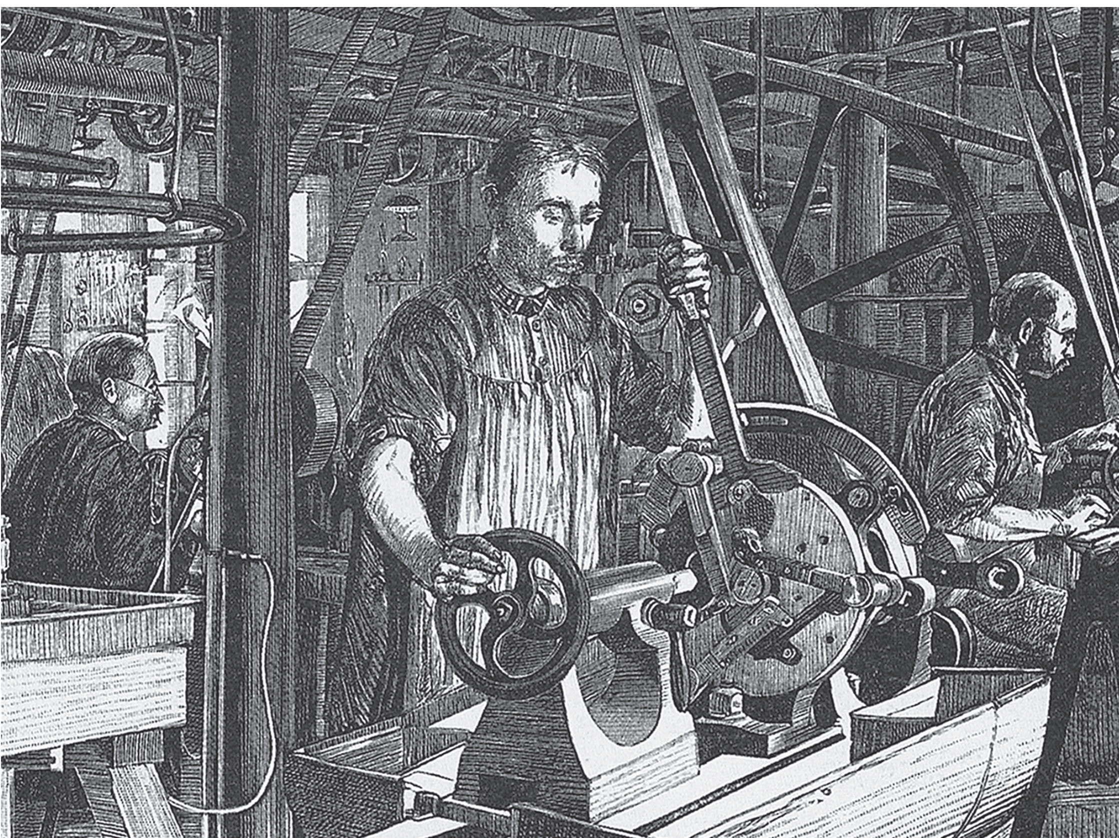
iskoristi putem znanosti, ali nažalost, neki ljudi nekritički, možda čak i iz averzije prema vlastitoj zapadnoj baštini, promoviraju sve što je suprotno našoj tradiciji.

LITERATURA

- Gordana Cerjan-Letica, Slaven Letica, *Druga medicina*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2010.
- Matko Marušić, „Medicina i paramedicina ili zašto medicina nema alternative“, Pogledi, br. 1., Split, 1986.
- „The Biblical Basis of Western Science“, Crisis 15, br. 9., 1997.
- National Center for Biotechnology Information (www.ncbi.nlm.nih.gov)
- New Advent (www.newadvent.org)
- Wikipedia (www.wikipedia.org)

DISTRIBUTIZAM – KATOLIČKA EKONOMSKA MISAO

Autor: **Alen Horvat**, pristup. oec.

Distributizam je ekonomska teorija koju su formulirali Hilaire Belloc i G. K. Chesterton, u velikoj mjeri utemeljena na principima socijalne pravde koju je 1891. godine propisao papa Lav XIII u svojoj enciklici Rerum Novarum. Ključno načelo distributizma poučava da vlasništvo nad sredstvima proizvodnje treba biti što više rasprostranjeno, umjesto da je koncentrirano u rukama nekoliko pojedinaca (kapitalizam) ili u rukama državne birokracije (socijalizam).[1] Tomu shodno, distributizam predstavlja originalan katolički nauk koji se razlikuje od kapitalizma i socijalizma te zagovara raspodjelu vlasništva u skladu sa stvarnim čovjekovim potrebama. Papa Ivan Pavao II. u Sollicitudo Rei Socialis piše: "Crkveni socijalni nauk zauzima kritički stav i prema liberalnom kapitalizmu i prema marksističkom kolektivizmu".[2]

Niti Belloc nije vjerovao da razvija novu ekonomsku teoriju, već da izlaže staru i raširenu misao, suprotstavljenu novostima kapitalizma i socijalizma. Staru raširenu misao predstavljao je sustav srednjovjekovnih katoličkih zanatskih cehova koji su uglavnom funkcionirali tako da su ograničavali iznos imovine koju vlasnik može posjedovati. Cilj takvog načina funkcioniranja je stremljenje k tomu da zanatski ceh ne izgura druge iz poslovanja, tj., da se izjasnimo suvremenim ekonomskim pojmovima, da ceh ne bi postao korporacija i našao se u mogućnosti ostvariti monopol. Ono što je i više no primjetno jest to da distributistička misao ne teži ekonomskom natjecanju i kaosu koje ono nosi, već zajedničkoj suradnji u proizvodno-prodajnom procesu, svojevrsnom bratstvu utemeljenom na kršćanskom moralu, te težnji k ekonomskoj harmoniji. Srednjovjekovni cehovi za distributiste predstavljaju organizacije koje su postojale sa ciljem održavanja ekonomske pravde i pravednosti. Oni u svom srednjovjekovnom obliku, u doba feudalizma, nikad nisu bili široko rasprostranjeni u društvu.

Cilj distributizma je uspostaviti organizacije na temelju srednjovjekovnih cehova, no organizacije bi bile široko rasprostranjene u društvu. Cilj nije uspostaviti identične srednjovjekovne, već nacionalne cehove, koji bi bili prilagođeni

1 John C. MEDAILLE, „An Introduction to Distributivism" (http://www.medaille.com/distributivism-encyclopedia.pdf)

2 Thomas STORCK, „A Distributist Looks at Capitalism and Socialism" (http://distributistreview.com/mag/2010/11/a-distributist-looks-at-capitalism-and-socialism/)

suvremenim gospodarskim uvjetima.[3] [4] Ukoliko pogledamo u dalju prošlost, korijene distributističke misli pronalazimo kod Svetog Tome i Aristotela, koji je napisao: "Vlasništvo treba biti u općem smislu zajedničko, ali kao opće pravilo privatno... U dobro uređenim državama, iako svaki čovjek ima svoju vlastitu imovinu, neke stvari stavlja na raspolaganje svojim prijateljima". Prvim distributističkim zakonom mogli bismo nazvati uredbu Rimskog senata koja je propisivala da umirovljenim legionarima ne treba dodijeliti više zemlje, već samo onoliko koliko oni uz pomoć svoje obitelji mogu obraditi.[5] Time se ograničava vlasništvo, tj. ono ima svoju gornju granicu. Isto tako, vlasništvo ima i svoj početak, ono se ne ukida, samo se raspodjeljuje, kao što stoji u *Rerum Novarum*: "Zakon, stoga, treba favorizirati vlasništvo, i njegova bi politika trebala biti poticanje što je više ljudi moguće, da postanu vlasnici".[6]

Ono što je i više no primjetno jest to da distributistička misao ne teži ekonomskom natjecanju i kaosu koje ono nosi, već zajedničkoj suradnji u proizvodno-prodajnom procesu, svojevrsnom bratstvu utemeljenom na kršćanskom moralu, te težnji k ekonomskoj harmoniji.

DISTRIBUTIZAM I KAPITALIZAM

U enciklici *Centesimus Annus* papa Ivan Pavao II. piše: "Vidjeli smo da je neprihvatljivo reći da poraz takozvanog `real-socijalizma' ostavlja kapitalizam kao jedini model ekonomske organizacije."[7] Na temelju ovog citata distributistički teoretičar Thomas Storck zaključuje da katolicima priliči da poglede usmjere k distributizmu kao ekonomskom sustavu koji je katoličkoj misli mnogo srodniji no kapitalizam.

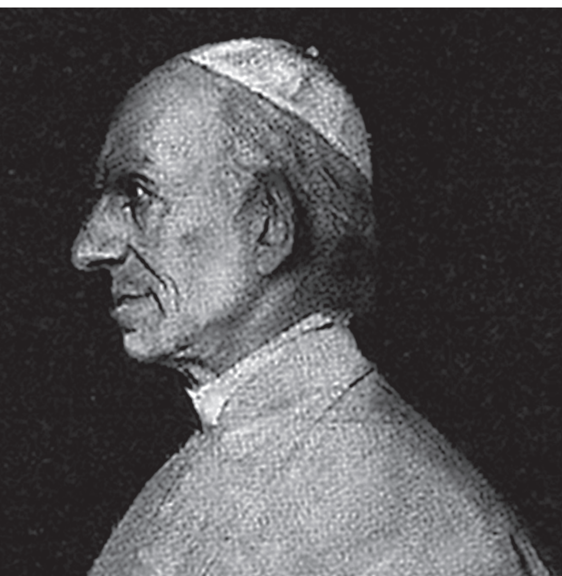
3 Thomas STORCK „The Economic Role of the Medival Guilds" (http://www.theuniversityconcourse.com/article/1919.html)

4 Arthur PENTY, „Medieval and National Guilds" (http://distributist.blogspot.com/2007/02/medieval-and-national-guilds.html)

5 Anthony COONEY, „A History of Distributism" (http://distributist.blogspot.com/2008/02/history-of-distributism.html)

6 Thomas STORCK – „What is Distributism?" (http://distributistreview.com/mag/wp-content/uploads/2010/07/What-is-Distributism.pdf)

7 Ibid.

Rerum Novarum, Lav XIII

Kapitalizam nije privatno vlasništvo imovine, kao niti produktivne imovine; takvo vlasništvo je postojalo u većini svijeta većinu vremena. Dakle, privatno vlasništvo nije ključno obilježje kapitalizma. Distributisti problem kapitalizma vide u odvojenosti rada i vlasništva budući da zbog toga dolazi do javljanja klase kapitalista koja je udaljena iz samog proizvodno-uslužnog procesa te se tim procesom služi na način da ulaganjima akumulira vlastitu dobit, dok im je pritom malo ili gotovo ništa ostalo za sudionike procesa. Kao rezultat toga, ljudi su stekli bogatstvo nasilnim preuzimanjima, spajanjima, zatvaranjima tvornica itd.; drugim riječima, iskorištavanjem privatnih vlasničkih prava, ne u svrhu uključivanja u produktivnu ekonomsku aktivnost, nego u svrhu bogaćenja bez obzira na posljedice koje će se odraziti na potrošače ili radnike. Distributisti tvrde da u kapitalističkom vlasništvu određena produktivna imovina ostaje rezervirana za bogate, kojima to povećava utjecaj i moć u društvu više no što na to imaju pravo. Formalno pravo na privatno vlasništvo postoji u kapitalizmu, ali je u praksi ograničeno na bogate. Nagomilavanje imovine i bogatstva u distributizmu ima svoje granice.[8]

Belloc je smatrao da kapitalizam nikako ne može posjedovati vlastitu ravnotežu. Prema Bellocu, kapitalizam je nestabilan sustav iz dva razloga: on odstupa od vlastite moralne teorije i stvara sustav dvostruke nesigurnosti. Moralna teorija kapitalizma temelji se na slobodi, ali ona nastoji akumulirati imovinu u rukama nekoliko vlasnika. Budući da vlasništvo postaje sve više ograničeno, klasa kapitalista stječe sve više moći te dolazi do narušavanja prvobitne postavke. Konkurentska anarhija čini sustav nestabilnim, kako za zaposlenike, tako i za poslodavce; jedni nad sobom imaju konstantnu prijetnju gubitka posla, dok drugi strahuju od gubitka uloženog kapitala ili imovine. Belloc smatra da postoje samo

8 Ibid.

tri stabilne opcije: robovlasništvo, socijalizam i distributizam.[9]

Velika kriza 1930., povorka nezaposlenih

DISTRIBUTIZAM I SOCIJALIZAM

Distributistička kritika izvornog socijalizma započinje s marksističkom negacijom privatnog vlasništva. Marksizam zagovara centralizaciju sredstava proizvodnje i vladinu raspodjelu sredstava, što dovodi do jačanja centralne vlasti i ukidanja privatnog vlasništva. Drugim riječima, pojedinac postaje zaposlenik državnog ili kolektivnog poduzeća koje funkcionira na temelju vladine direktive. U kapitalizmu privatno vlasništvo postaje žrtva velikih poslova, dok je u marksizmu žrtva velike vlade. Prosječan čovjek postaje "jedan u masi", jedinica proizvodnje koja se lako zamjenjuje u bilo kojem trenutku.[10] Distributisti se ne slažu s marksističkom postavkom da privatno vlasništvo nosi sa sobom pokvarenost i sebičnost te se u tom slučaju distribucionisti pozivaju na *Rerum Novarum* (1891.), encikliku Lava XII.: "Ljudi uvijek rade više i spremnije kada rade na onome što je njihovo vlastito; dapače, oni uče voljeti samu zemlju koja prinosi kao rezultat rada njihovih ruku, ne samo kod hrane za jelo, već pri obilju dobrih stvari za sebe i za one koji su im dragi (no.35)."[11]

Distributizam se temelji na papinskim enciklikama te iz tog razloga u sebi sadrži sve prilično dobro poznate kritike socijalizma, bez obzira govori li se o

9 John C. MEDAILLE – „An Introduction to Distributivism" (http://www.medaille.com/distributivism-encyclopedia.pdf)

10 Roy. F. MOORE – „Distributism vs. Socialism" (http://distributist.blogspot.com/2007/01/distributism-vs-socialism.html)

11 Thomas STORCK – „What is Distributism?" (http://distributistreview.com/mag/wp-content/uploads/2010/07/What-is-Distributism.pdf)

socijalističkim ekonomskim ili društvenim idejama, uključujući i socijalistički materijalistički svjetonazor.

Zanimljiv je i pogled G. K. Chestertona, koji je prvobitno bio simpatizer socijalizma, da bi potom postao njegov kritičar: "Socijalizam je jedna od najjednostavnijih ideja na svijetu... Nekoć sam se zalagao za socijalizam jer je jednostavan. Sada se protivim socijalizmu jer je prejednostavan."[12]

DISTRIBUTIZAM, TRADICIJA I KRITIKA DISTRIBUTIZMA

Distributizam svoje korijene nalazi u srednjovjekovnim zanatskim cehovima, rimo-katoličkoj filozofiji, pretkršćanskoj europskoj filozofiji i povijesti te u Bibliji. Kritičari distributizma često tvrde da Chesterton i Belloc nisu imali nimalo formalnog ekonomskog obrazovanja.[13] Ova kritika utemeljena je na primatu ekonomskog načina mišljenja koje je plod modernizma i ekonomskih doktrina proizašlih iz njega - kapitalizma i komunizma. Thomas Storck piše: "Ako je trenutna ekonomska 'znanost' u suprotnosti s ovom mišlju (distributizmom), tada se zapitajte, koji autoritet ta "znanost" ima? Ona je nastala iz deističke filozofije takozvanog prosvjetiteljstva XVIII stoljeća i neobično je da neki katolici, dok osuđuju (s pravom) filozofiju tog nesretnog stoljeća, toplo prihvaćaju njegove ekonomske teorije, ne shvaćajući da ta ekonomska teorija izvire iz istog otrovnog zdenca kao Voltaire i enciklopedisti."[14]

Distributizam svoje korijene nalazi u srednjovjekovnim zanatskim cehovima, rimo-katoličkoj filozofiji, pretkršćanskoj europskoj filozofiji i povijesti te u Bibliji.

Kritičari distributizma često se nazivaju tradicionalnim katolicima te se pozivaju na kršćanske vrijednosti dok u isto vrijeme propagiraju Austrijsku ekonomsku

12 G.K. CHESTERTON –„Eugenics and Other Evils" – Ch. The Transformation of Socialism (http://www.online-literature.com/chesterton/eugenics-and-other-evils/15/)

13 T.E.WOODS – „Three Catholic Cheers for Capitalism" (http://www.lewrockwell.com/woods/woods14.html)

14 Thomas STORCK – „What is Distributism?" (http://distributistreview.com/mag/wp-content/uploads/2010/07/What-is-Distributism.pdf)

školu koja se temelji na anarhokapitalizmu, pri čemu ostaje nejasna veza anarhokapitalizma s tradicijom i rimokatolicizmom. Ako se Krista može nazvati anarhistom, onda je njegov anarhizam usmjeren upravo protiv trgovine i kapitala, u korist vjere i spoznaje. Tako Krist iz jeruzalemskog Hrama bičem istjera trgovce, mjenjačima rasu novac i stolove isprevrta te reče: "Nosite to odavde i ne činite od kuće Oca mojega kuću trgovačku." (Iv 2,13-17). Distributisti smatraju da je dominantno ekonomsko mišljenje i pozivanje na liberalne ekonomske koncepte u koliziji s tradicijom i rimokatoličkom mišlju.

Posljedica kombinacije ekonomske doktrine kapitalizma i rimokatoličkog nauka je slabljenje i uništavanje ovog potonjeg, nikako obrnuto. Distributisti se slažu da je to spajanje nespojivog jer kapitalistički ekonomski zakon poništava kršćanski moralni zakon. "Laissez faire ekonomija je praktički laissez faire moral", zaključak je američkog distributista, fratra Kennetha Novaka[15]. Anthony Basile u tom pravcu odlazi i dalje, tvrdeći da svatko tko opravdava "slobodno" tržište isključivo na temelju činjenice da je "slobodno", ne može imati valjan argument protiv "slobodnog" seksa. Katolički moral proizlazi iz mudrosti koja shvaća zašto je slobodan seks zapravo robovanje strastima i gubitak nečeg vrlo dragocjenog za našu čovječnost; isto tako je i "slobodno" tržište jednako blizu ropstva.[16]

Kapitalizam je proizveo komercijalno društvo koje odvraća ljude od onog što je važno te potiče pohlepu i ljubav prema novcu, što Sveti Pavao naziva "korijenom sveg zla". Izvorni socijalizam također odvlači ljude od onog što je važno prema svjetovnom načinu egzistencije, koja je u krajnjoj liniji materijalistička, jednako kao i komercijalni kapitalizam kojeg kritizira. Distributizam je najbolja i najlakša metoda izbjegavanja pogrešaka obaju sustava. Naravno da distributizam sam po sebi neće protjerati pohlepu iz ljudskih srca, no dovoljno je da on ne daje umjetne poticaje za pohlepu i za gomilanje dobara preko razumnih potreba pojedinca i obitelji. Distributizam usmjerava palu ljudsku prirodu prema istinskom dobru te teži pravednom društvenom poretku koji podržava pojedinca u njegovoj borbi za vrlinu.[17]

---

15 Fr.Kenneth. NOVAK – „Man, State, Economics" (http://distributist.blogspot.com/2007/02/man-state-economics.html)

16 Anthony BASILE – „Crucified Between Two Thievs:Catholic Social Teaching vs.Right and Left" (http://www.culturewars.com/CultureWars/Archives/cw_jan98/crucified.html)

17 Thomas STORCK – „A Distributist Looks at Capitalism and Socialism" (http://distributistreview.com/mag/2010/11/a-distributist-looks-at-capitalism-and-socialism/)

LITERATURA

- Anthony BASILE, „Crucified Between Two Thievs:Catholic Social Teaching vs.Right and Left" (http://www.culturewars.com/CultureWars/Archives/cw_jan98/crucified.html)
- G.K. CHESTERTON, „Eugenics and Other Evils" – Ch. The Transformation of Socialism (http://www.online-literature.com/chesterton/eugenics-and-other-evils/15/)
- Anthony COONEY, „A History of Distributism" (http://distributist.blogspot.com/2008/02/history-of-distributism.html)
- John C. MEDAILLE, „An Introduction to Distributivism" (http://www.medaille.com/distributivism-encyclopedia.pdf)
- Roy F. MOORE, „Distributism vs. Socialism" (http://distributist.blogspot.com/2007/01/distributism-vs-socialism.html)
- Fr. Kenneth NOVAK, „Man, State, Economics" (http://distributist.blogspot.com/2007/02/man-state-economics.html)
- Arthur PENTY, „Medieval and National Guilds" (http://distributist.blogspot.com/2007/02/medieval-and-national-guilds.html)
- Thomas STORCK, „A Distributist Looks at Capitalism and Socialism" (http://distributistreview.com/mag/2010/11/a-distributist-looks-at-capitalism-and-socialism/)
- Thomas STORCK, „The Economic Role of the Medival Guilds" (http://www.theuniversityconcourse.com/article/1919.html)
- Thomas STORCK, „What is Distributism?" (http://distributistreview.com/mag/wp-content/uploads/2010/07/What-is-Distributism.pdf)
- T.E.WOODS, „Three Catholic Cheers for Capitalism" (http://www.lewrockwell.com/woods/woods14.html)

Pjesme

POTRAGA

Pogled u daljinu noći
Mrtvački što nas obasjava
Beskrajnim zrakama Istosti
Ogledalo na napuštenoj cesti
I na njemu slika
Minulih stoljeća

Na prijestolju visoko uzdignuti Čovjek
Ili tek sjena njegova?
(U špilji grčkoga mudraca)

Obrisi svjetla u daljini
Stoljetni su koraci
Tromi
Sijeda filozofa iz Sinope

Glas je njegov vika stoljećâ
Riječi njegove strijela užarena:
"I nakon carstva Čovječnosti
Potraga je bezuspješna"

Davor Dijanović

(OPET)

Poskakuje cvrkut. Eja zlato lije.
Korača stazom utvara plava.
Ciganka stara svijet bijeli snije.
Selo pod brijegom mirno još spava.

“Kamo ćeš, dijete, u uri rujnoj?
Goni l’ te đav’o; peta ti gori?
Plešu l’ ti stope sudbini grdnoj?”
Lecnuv’ se, sablast jasno prozbori:

-”Neću još dugo brojiti dane.
Iza leđa ludnica je pusta.
Odzvanja kroz žar-klasje, poljane,
ime moje -

Zlatousta.”

Antonija Kranjčina

TRENUTAK TIŠINE U PJEŠČANOM SATU

Pogledaj s vrha Planine prema Horizontu rano u Zoru
I poslušaj Trenutak Tišine koji je uvijek dovoljan da sve vidimo...
Poslušaj šaptaj Zlatnih Zrnaca pijeska kako padaju na dno Velikog Sata...

Ipak svako to Zrnce je Živo
Svako od njih prožeto je tim Osjećajem koji nadilazi Vrijeme i Prostor
Ispunjavajući nas jednom Misli, jednom Svjesnošću
Jednim trenutkom i jednom Vječnošću...

Jednom srećom i jednom tugom
Jednom ljubavi, jednom mržnjom
I samo jednim životom, i samo jednom smrću...

Svako Zlatno Zrnce kreće se u tom Trenutku Tišine
Svojom neprekinutom putanjom prema kraju...

A Ja, poput Zvijezde na Nebu
Ponovno na taj put moram poći
Želeći još jednom da osjetim njezinu Dušu

Omotanu u Nebeskom Plesu na Dlanovima Pustinjskog Sunca...

Riječ boga Snova
Nečujne otkucaje mojeg Srca u Svjetlost poziva...

Prijeđi ponor, slomi okove svojeg tijela i dođi k meni
Jer Ja, koji sve jesam zovem Tebe...

U svjetlu, u tami
U radosti i u tuzi
U životu i smrti
U ljubavi i u mržnji...

Gdje dječji smijeh isprepleten Cvrkutom Ptica u Proljeće se čuje
Ispod kore stoljetnog Hrasta u Šumovitim Brdima, samo Trenutak prije Oluje...
Gdje Suze Djeteta svoju Majku u zagrljaj Vječnosti ispraćaju
Visoko iznad plavih Oblaka gdje se Snovi Ljudski rađaju...

Da, tamo ćeš me vidjeti.
U Trenutku Tišine.

Dominik Bertha

ČOVJEK

Na vjeruj filozofima
Kada ti govore
I slatkim te riječima uvjeravaju
Pero im je otrov
A riječi zadah vlastite duše
Što usahla obitava
Na ostatcima ljudskosti
Nije mrtav Bog
Mrtav je čovjek

Davor Dijanović

Centesimus Annus

Aleksandar Ranković

Antonio Gramsci

Yoga

Alain de Benoist

Ljevičari

Ayuravedska medicina

G. K. Chesterton

Milovan Đilas

Vukovar

Marksizam

Desnica

Domovinski rat

Oluja

Književnost

Metapolitika

Liberalizam

Socijalizam

Filozofija

Povijest

Alkemija

Tito

Sociologija

Umjetnost

NOB

Ekonomija

Bosanska Posavina

Iliri

Jugoslavija

Kapitalizam

Egalitarizam

Kulturni relativizam

Postmodernizam

GRECE

Komunizam

Guillaume Faye

Prosvjetiteljstvo

Rerum Novarum

KPJ

cijena: 40 kn

ISSN 1849-0697

